

Η «ΣΤΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ» ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ 1915-1918

Στις 28 Ιουλίου 1914 ξέσπασε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος με την κήρυξη πολέμου της Αυστροουγγαρίας εναντίον της Σερβίας. Οι Σέρβοι μέχρι το φθινόπωρο του 1915 αντιστάθηκαν στους Αυστριακούς με μεγάλο πείσμα.. Στις 5 Οκτωβρίου 1915 τους επιτέθηκαν οι Γερμανοί και στις 11 του ίδιου μήνα οι Βούλγαροι. Ο πόλεμος γενικεύθηκε. Οι αντιμαχόμενες παρατάξεις ήταν από τη μία πλευρά η Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Βουλγαρία και Τουρκία και από την άλλη η Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Ρωσία, Ιταλία, Σερβία και άλλες χώρες.

Με το ξέσπασμα του πολέμου η Θεσσαλονίκη, αποκτώντας ξεχωριστή στρατηγική σημασία, έγινε το μεγάλο και αναγκαίο λιμάνι ανεφοδιασμού των Σέρβων και Αγγλογάλλων. Στις 5 Οκτωβρίου 1915 αποβιβάστηκαν στη Θεσσαλονίκη η 156^η γαλλική και η 10^η βρετανική μεραρχία, με ένα σύνολο 15.000 ανδρών, μετά από μυστική συμφωνία με τον Ελευθέριο Βενιζέλο προερχόμενες από την Καλλιπόλη. Σκοπός τους να ανοίξουν στην Κεντρική Μακεδονία το νέο «Βαλκανικό Μέτωπο», να προχωρήσουν προς τη Σερβία, μέσω της κοιλάδας του Αξιού και να παράσχουν βοήθεια στους αμυνόμενους Σέρβους. Οι Σέρβοι όμως δεν άντεξαν την τριπλή επίθεση και αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν μέσω της Αλβανίας, για να καταλήξουν πρόσφυγες πλέον στην Κέρκυρα και η Σερβία καταλήφθηκε από τους Αυστριακούς.

Με την απειλή όμως εισβολής του γερμανο-βουλγαρικού στρατού στην Ελλάδα, οι συμμαχικές δυνάμεις ανέπτυξαν ισχυρό προγεφύρωμα σ' όλη την έκταση της κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας. Στις 17 Νοεμβρίου 1915 ο αριθμός των αγγλο-γάλλων έφθασε τους 120.000 άνδρες. Στην περιοχή της Θεσσαλονίκης συνέχισαν να έρχονται όλο και περισσότερα ξένα στρατεύματα και σιγά - σιγά σχηματίστηκε μια πολυεθνική στρατιά που πήρε την ονομασία "Armée d' Orient" δηλαδή «Στρατιά της Ανατολής». Ως τα τέλη Ιανουαρίου 1916 είχαν αποβιβασθεί στη Θεσσαλονίκη 120.000 Γάλλοι και 100.000 Βρετανοί στρατιώτες. Αρχηγός όλων των συμμαχικών δυνάμεων τοποθετήθηκε ο Γάλλος στρατηγός Maurice Sarrail. Στις 3 Ιουνίου 1916, ο αρχηγός της Στρατιάς της Ανατολής στρατηγός Sarrail, ασκώντας κυρίαρχη εξουσία, επέβαλε στη Θεσσαλονίκη στρατιωτικό νόμο.

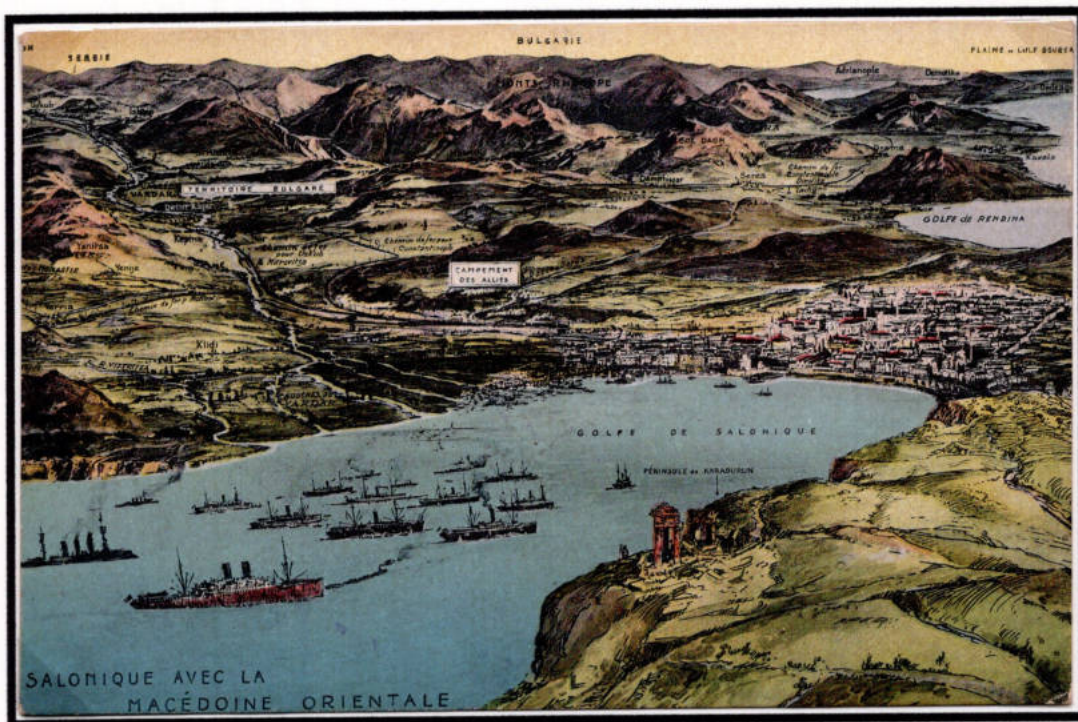
Εξώφυλλο από τευχίδιο καρτών της Θεσσαλονίκης με τις σημαίες των συμμαχικών δυνάμεων, έκδοσης 1918.

Salonicco con la Macedonia Orientale

Σκίτσο με πανοραμική άποψη της Θεσσαλονίκης από το Θερμαϊκό κόλπο έως τα Σερβικά και Βουλγαρικά σύνορα. Διακρίνονται μέσα στον κόλπο τα συμμαχικά πολεμικά πλοία και στο δυτικό μέρος της πόλης τα συμμαχικά στρατόπεδα.
Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και έκδοση του τυπογραφείου IPA - Ιταλία

Σκίτσο με πανοραμική άποψη της Θεσσαλονίκης από το Θερμαϊκό κόλπο έως τα Σερβικά και Βουλγαρικά σύνορα. Διακρίνονται μέσα στον κόλπο τα συμμαχικά πολεμικά πλοία και στο δυτικό μέρος της πόλης τα συμμαχικά στρατόπεδα.
 Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και έκδοση του τυπογραφείου IPA - Ιταλία

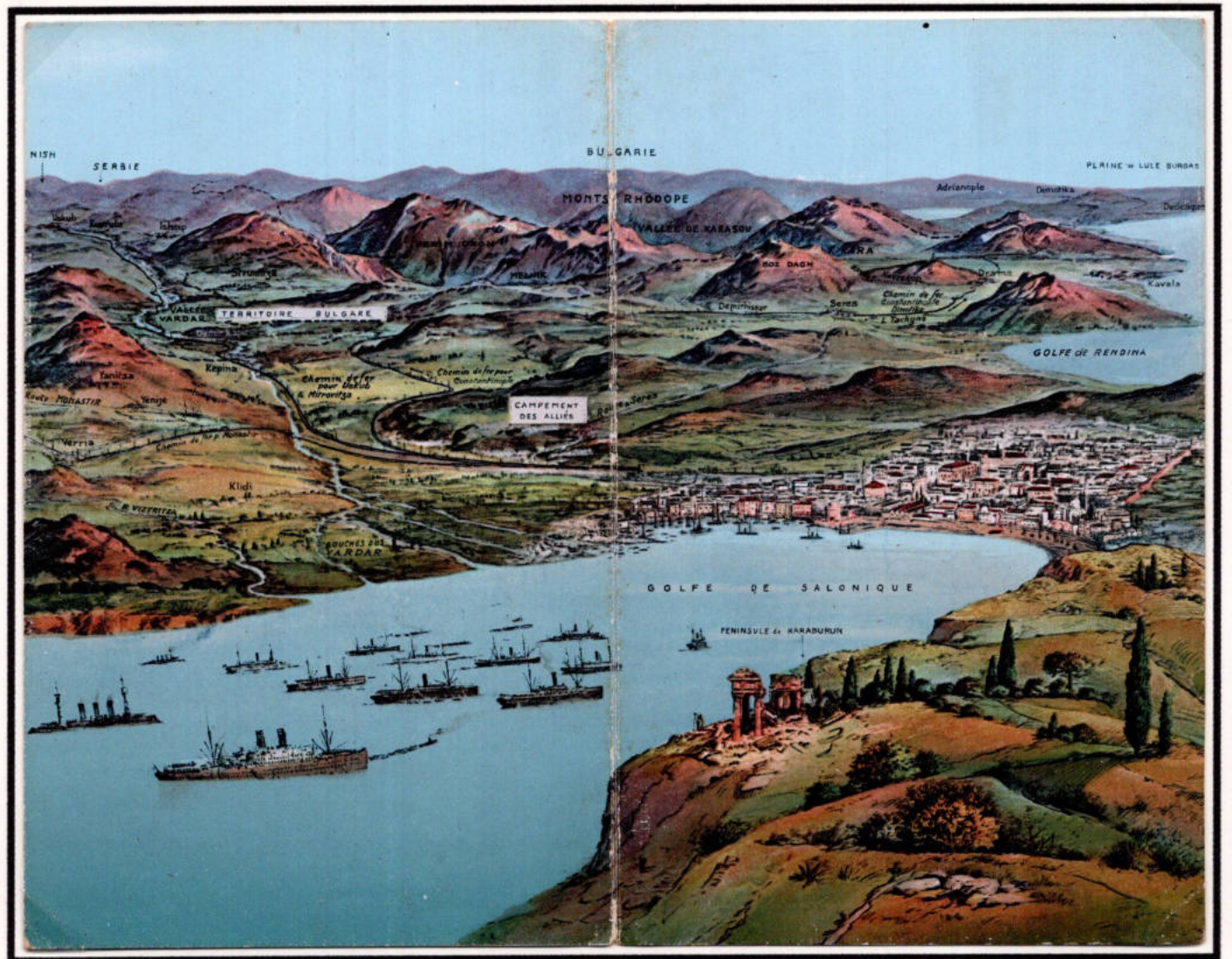

*Πανοραμική άποψη της Θεσσαλονίκης το 1915
Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και έκδοση του τυπογραφείου IPA - Ιταλία*

Στα τέλη Αυγούστου του 1916 οι δυνάμεις των συμμάχων στη περιοχή του Μακεδονικού Μετώπου αποτελούταν από Γάλλους, Άγγλους, Ρώσους και Ιταλούς και ο αριθμός των συμμαχικών ταγμάτων ανερχόταν στα 201 με ένα σύνολο 360.000 άνδρες. Απέναντί τους υπήρχαν 172 τάγματα του γερμανο-βουλγαρικού στρατού με δύναμη 200.000 άνδρες και με 800 ελαφρά και 100 βαριά πυροβόλα

Στις 30 Αυγούστου 1916 ξέσπασε επανάσταση η οποία κατέλυσε τις βασιλικές αρχές και στις 9 Οκτωβρίου 1916 έφθασε στην πόλη ο Ελευθέριος Βενιζέλος ο οποίος και σχημάτισε Προσωρινή Κυβέρνηση. Την περίοδο αυτή η αμυντική γραμμή των συμμάχων ήταν λίγο βορειότερα από τα σημερινά σύνορα Ελλάδας - Π.Γ.Δ.Μ. - Βουλγαρίας και ανατολικά στον ποταμό Στρυμόνα. Τον Δεκέμβριο του 1917 γενικός αρχηγός ανέλαβε ο γάλλος στρατηγός Guillaumat και στις 17 Ιουνίου 1918 ο επίσης γάλλος στρατηγός Franquet d' Esperey.

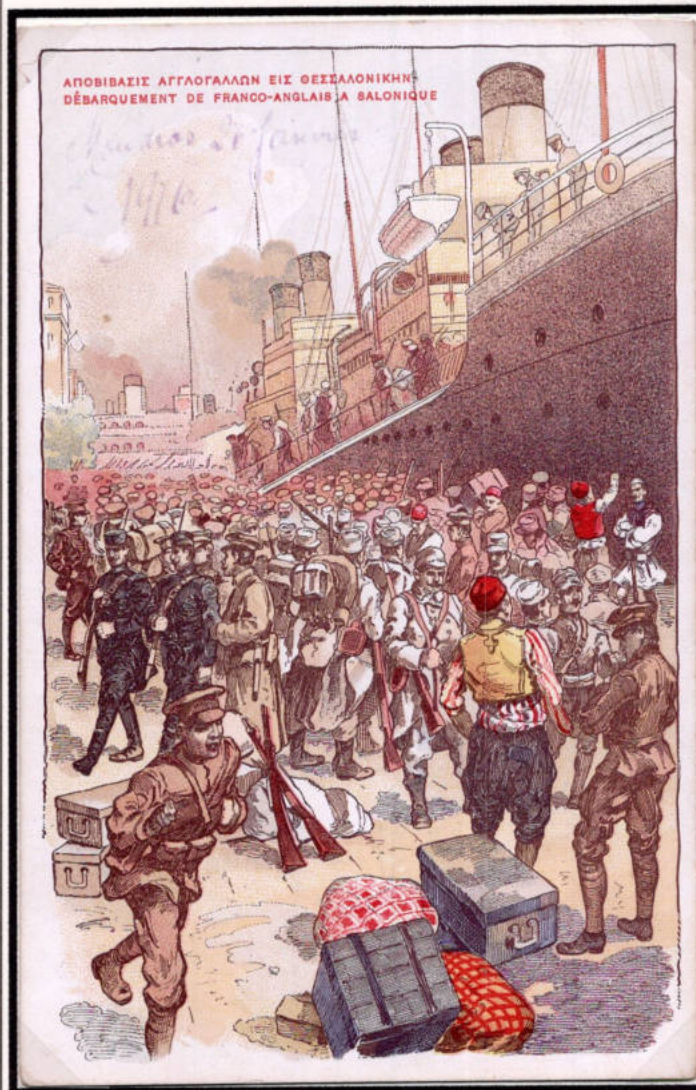
Τον Σεπτέμβριο του 1918, με τη συμμετοχή και του ανασυγκροτημένου ελληνικού στρατού, μετά από σκληρούς αγώνες, έγινε δυνατή η διάσπαση της γραμμής των Βουλγάρων. Επακολούθησε μία ξέφρενη καταδίωξη τους, η οποία τους οδήγησε στη συνθηκολόγηση που υπογράφηκε στη Θεσσαλονίκη στις 29 Σεπτεμβρίου 1918. Η Τουρκία υπέγραψε ανακωχή στο Μούδρο της Λήμνου στις 31 Οκτωβρίου. Στις 11 Νοεμβρίου 1918 υπέγραψε ανακωχή και η Γερμανία και επήλθε κατάπαυση των εχθροπραξιών. Η «Στρατιά της Ανατολής» άρχισε πλέον σταδιακά να εγκαταλείπει το Μακεδονικό Μέτωπο. Τμήματά της μεταφέρθηκαν μέσω Σερβίας και Βουλγαρίας στην Κεντρική Ευρώπη, άλλες μονάδες της μεταφέρθηκαν στην νότια Ρωσία για να πολεμήσουν εναντίον των Μπολσεβίκων και άλλες προς τη Θράκη και την Κωνσταντινούπολη. Οι τελευταίες όμως στρατιωτικές μονάδες της «Στρατιάς της Ανατολής», εκτός φυσικά από τις ελληνικές, αποχώρησαν από το Μακεδονικό Μέτωπο στα τέλη Ιανουαρίου του 1921 και ήταν γαλλικές.

Σκίτσο με πανοραμική άποψη της Θεσσαλονίκης από το Θερμαϊκό κόλπο έως τα Σερβικά και Βουλγαρικά σύνορα. Διακρίνονται μέσα στον κόλπο τα συμμαχικά πολεμικά πλοία και στο δυτικό μέρος της πόλης τα συμμαχικά στρατόπεδα. Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και έκδοση του τυπογραφείου IPA στην Ιταλία.

Στο έκθεμα αυτό παρουσιάζονται, από χιουμοριστική πλευρά, στιγμές από τη ζωή των στρατιωτών στην πόλη της Θεσσαλονίκης και στο Μακεδονικό Μέτωπο. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκαν εικονογραφημένα δελτάρια μόνο με σκίτσα, τις περισσότερες φορές σατυρικά, που δείχνουν τους χαρακτήρες και την προσωπικότητα των διαφόρων στρατιωτών ανάλογα με την εθνικότητά τους, τις διάφορες ασχολίες τους, τον τρόπο ζωής τους, καθώς και τις επαφές τους με τους κατοίκους της πόλης και της ευρύτερης περιοχής. Τα περισσότερα σκίτσα είναι ενυπόγραφα από γνωστούς καλλιτέχνες της εποχής, στην πλειοψηφία τους γάλλους και σπανιότερα άγγλους. Οι εκδότες των εικονογραφημένων αυτών δελταρίων είναι γάλλοι, άγγλοι ή και έλληνες. Όλα φυσικά έχουν εκδοθεί την εποχή του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου ή του «Μεγάλου Πολέμου» όπως ονομαζόταν τότε.

Η αποβίβαση των αγγλο-γάλλων στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και έκδοση του Χρωμοτυπολιθογραφείου των Αδελφών Γ. Ασπιώτη στην Κέρκυρα της Ελλάδας.

Ενυπόγραφο σκίτσο του "I. Klewis" και έκδοση του Association des Amis des Musses de la Marine-Palais de Chaillot στο Παρίσι της Γαλλίας.

Η σειρά καρτών που ακολουθεί βασίζεται σε ενυπόγραφα σκίτσα του "Drack - Oub", που έγιναν στη Θεσσαλονίκη το 1917 και είναι έκδοση του Maison Baconnier στο Αλγέρι, γαλλική αποικία τότε. Θέμα της οι στρατιώτες από όλες τις συμμαχικές δυνάμεις σχεδιασμένοι από χιουμοριστική πλευρά.

Στις 5 Οκτωβρίου 1915 αποβιβάστηκε στη Θεσσαλονίκη η 156^η γαλλική μεραρχία. Ακολούθησαν άλλες τέσσερις μεραρχίες και τον Απρίλιο του 1916 τα γαλλικά στρατεύματα αριθμούσαν 106.000 άνδρες. Ο τομέας ευθύνης τους ήταν η περιοχή δυτικά του Αξιού ποταμού και έως τα Αλβανικά σύνορα. Το Σεπτέμβριο του 1918 οι γάλλοι είχαν τις 30^η, 57^η, 76^η, 122^α και 156^η μητροπολιτικές και τις 11^η, 16^η και 17^η αποικιακές μεραρχίες. Συνολικά 250.000 άνδρες σε οκτώ μεραρχίες με ένα σύνολο 87 ταγμάτων. Εκτός όμως από το στρατό ξηράς δημιουργήθηκαν στολίσκοι αεροπλάνων, ναυτική βάση όπως και τα απαραίτητα νοσοκομεία. Το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα πήρε την ονομασία "Armée d' Orient" δηλαδή «Στρατιά της Ανατολής». Οι τελευταίοι Γάλλοι στρατιώτες αποχώρησαν από το Μέτωπο στα τέλη Ιανουαρίου του 1921.

Γάλλος Στρατιώτης και νεαρή Θεσσαλονικιά.

Γάλλος αξιωματικός

Μαζί με τα στρατεύματα από τη Μητροπολιτική Γαλλία έφθασαν και μονάδες επανδρωμένες με στρατιώτες από τις γαλλικές αποικίες στην Αφρική, όπως συντάγματα αφρικανών κυνηγών, μονάδες ιππικού αποτελούμενες κυρίως από μαροκινούς, καθώς και ανεξάρτητες μονάδες ζουάβων και σενεγαλέζων, οι οποίες δεν ανήκαν σε μεραρχίες. Φυσικά από τις αποικιακές δυνάμεις δεν θα μπορούσαν να λείπουν και αυτές από τις ασιατικές αποικίες όπως οι μονάδες με αναμίτες από την μακρινή Ινδοκίνα.

Σενεγαλέζος στρατιώτης.

Ινδοκινέζος στρατιώτης.

Στις 5 Οκτωβρίου 1915 αποβιβάσθηκε στη Θεσσαλονίκη η 10η βρετανική μεραρχία. Μέχρι το Δεκέμβριο του 1916 έφθασαν στην περιοχή σταδιακά και άλλες μεραρχίες, οι οποίες οργανώθηκαν σε δύο σώματα στρατού. Το σύνολο των στρατιωτών ξεπέρασε τις 100.000. Τομέας ευθύνης τους, ήταν η περιοχή δυτικά του ποταμού Αξιού και έως τον ποταμό Στρυμόνα. Τον Σεπτέμβριο του 1918 οι άγγλοι είχαν τις 22^α, 26^η, 27^η και 28^η μεραρχίες, αποσπάσματα ιππικού και την 228^η ταξιαρχία. Συνολικά 135.000 άνδρες σε 4 ½ μεραρχίες με ένα σύνολο 40 ταγμάτων. Οι άνδρες των μεραρχιών αυτών προερχόταν από όλα τα μέρη της Κοινοπολιτείας όπως Αγγλία, Ιρλανδία, Καναδάς Νέα Ζηλανδία και Ινδία ακόμη και από τα νησιά Φίτζι. Οι τελευταίοι βρετανοί στρατιώτες αποχώρησαν από το Μακεδονικό Μέτωπο το Νοέμβριο του 1919.

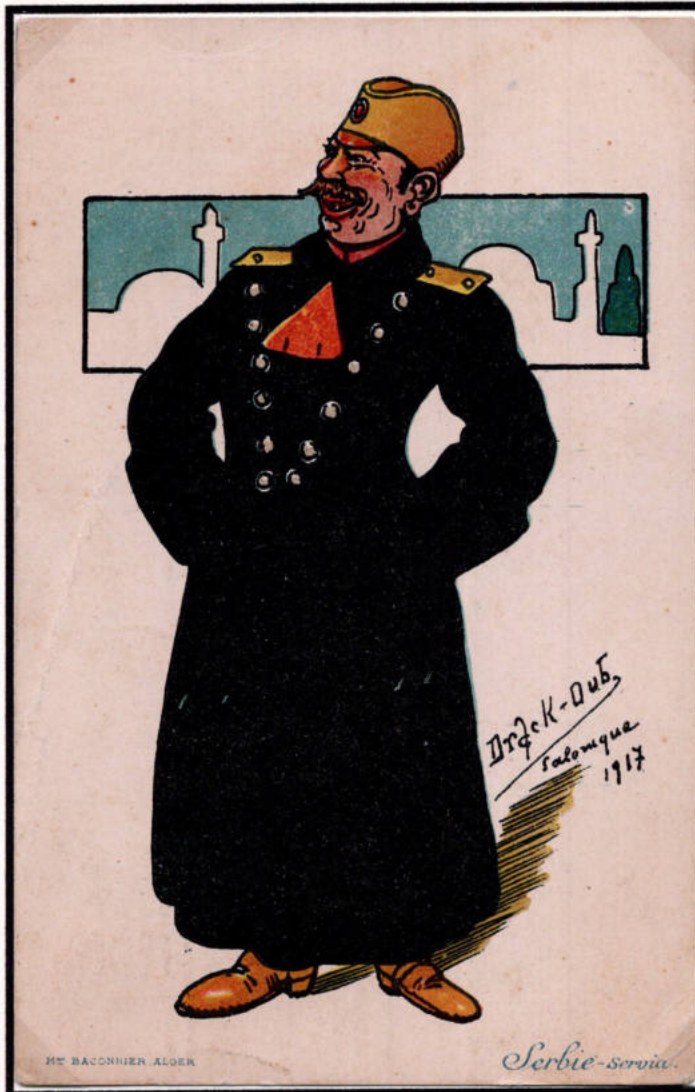
Άγγλος αξιωματικός και Αγγλίδα νοσοκόμα.

Σκοτσέζος αξιωματικός.

Στο διάστημα από 11 Απριλίου έως 30 Μαΐου 1916 έφθασαν στη Θεσσαλονίκη από την Κέρκυρα και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή Βασιλικά - Γαλάτιστα - Σέδες 100.000 άνδρες του σερβικού στρατού. Η στρατιά των σέρβων οργανώθηκε σε τρία σώματα στρατού με έξι μεραρχίες πεζικού, μια μεραρχία ιππικού και πολλές βοηθητικές μονάδες. Σε μικρό διάστημα μεταφέρθηκαν στο μέτωπο. Ο τομέας ευθύνης τους ήταν η περιοχή νότια των ελληνο-σερβικών συνόρων. Το Σεπτέμβριο του 1918 υπήρχαν συνολικά 95.000 άνδρες σε 6 μεραρχίες με ένα σύνολο 57 ταγμάτων. Οι τελευταίοι σέρβοι εγκατέλειψαν το Μέτωπο τον Μάιο του 1919.

Στις 30 Ιουλίου 1916 έφθασε στη Θεσσαλονίκη η 2^η και στα μέσα Οκτωβρίου η 4^η Ρωσική Ταξιαρχία με τέσσερα Συντάγματα και με συνολική δύναμη 15.000 ανδρών αλλά χωρίς πυροβολικό. Οι Ταξιαρχίες αυτές υπήχθησαν στη δικαιοδοσία της 1^{ης} Σερβικής Στρατιάς και τοποθετήθηκαν στο Μέτωπο βόρεια της Φλώρινας. Στις 7 Ιουλίου 1917 σχημάτισαν τη 2^η Ανεξάρτητη Ρωσική Μεραρχία η οποία από τον Οκτώβριο ενισχύθηκε με μία Ταξιαρχία Πυροβολικού και ένα Τάγμα Σκαπανέων. Η Μεραρχία υπήχθη στην Ανατολική Γαλλική Στρατιά και τοποθετήθηκε στην περιοχή μεταξύ Οχρίδας και Πρέσπας. Στα τέλη Ιανουαρίου 1918 οι ρωσικές μονάδες απόσύρθηκαν από το μέτωπο.

Σέρβος αξιωματικός.

Ρώσος αξιωματικός.

Στις 11 Αυγούστου 1916 αποβιβάστηκαν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης τα πρώτα τμήματα της 35^{ης} Ιταλικής Μεραρχίας αποτελούμενα από τις Ταξιαρχίες "Sicilia" και "Cagliari" και στις 19 Οκτωβρίου η Ταξιαρχία "Inrea", τα οποία μεταφέρθηκαν αρχικά στην περιοχή των Κρουσίων - Λίμνης Δοϊράνης και αργότερα στο σέρβο-βουλγαρικό μέτωπο στη Δ. Μακεδονία. Μαζί έφθασαν και πολλές βοηθητικές μονάδες οι οποίες με το σταθμό ανεφοδιασμού της Μεραρχίας εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Ζέιτενλικ στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Τον Ιούνιο του 1918 προστέθηκε μία ακόμη Ταξιαρχία η "Spezia". Τον Σεπτέμβριο του 1918 η συνολική δύναμη των ιταλών ανερχόταν 45.000 άνδρες σε 1½ Μεραρχία με ένα σύνολο 24 Ταγμάτων. Οι τελευταίοι ιταλοί στρατιώτες, αποχώρησαν από την περιοχή του Μακεδονικού Μετώπου τον Ιανουαρίου του 1920.

Στα μέσα Μαρτίου του 1916 οι γάλλοι άνοιξαν στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης μια Ναυτική Βάση η οποία χρησιμοποιούταν και από τους υπόλοιπους συμμάχους. Στη διάρκεια του πολέμου πολλά πολεμικά πλοία τους ελλιμενίστηκαν για μικρό ή μεγάλο διάστημα στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

Ιταλός αξιωματικός.

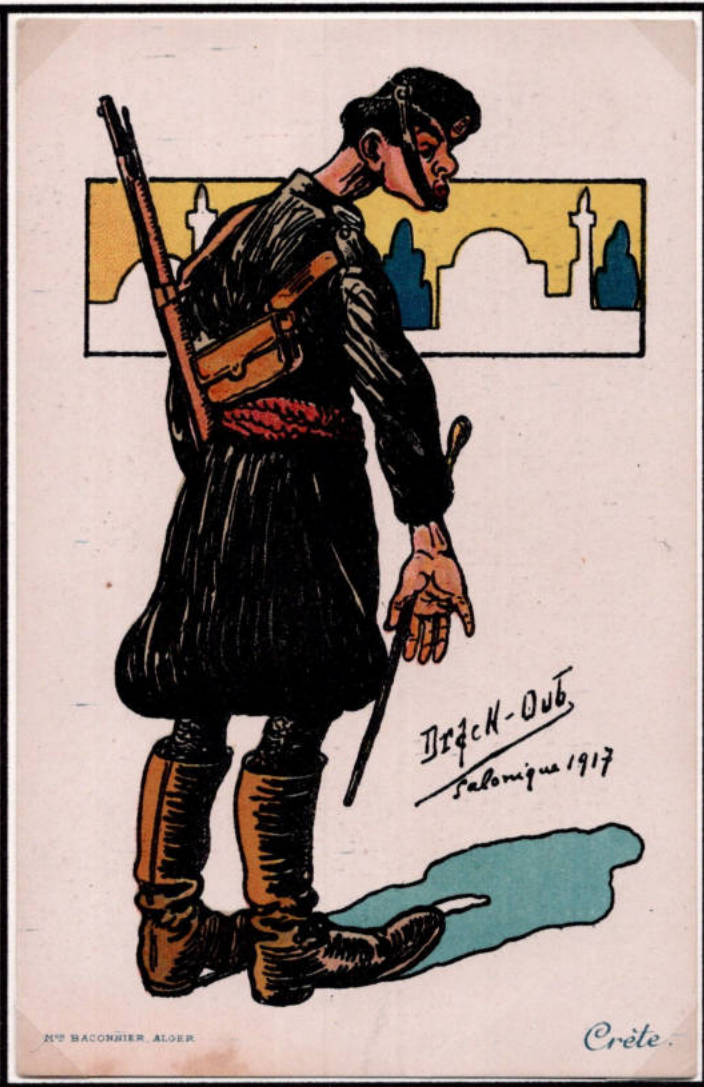

Γάλλος και άγγλος ναύτες

Η Ελλάδα αρχικά τήρησε ουδέτερη στάση στον πόλεμο. Στις 30 Αυγούστου 1916 ξέσπασε στη Θεσσαλονίκη επανάσταση η οποία κατέλυσε τις βασιλικές αρχές και στις 9 Οκτωβρίου 1916 έφθασε στην πόλη ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος σχημάτισε Προσωρινή Κυβέρνηση. Στις αρχές Σεπτεμβρίου οργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη το Σώμα Στρατού της Εθνικής Άμυνας το οποίο προσχώρησε στις συμμαχικές δυνάμεις. Μετά την αλλαγή του καθεστώτος τον Ιούνιο του 1917 και την ανάληψη της εξουσίας από την Κυβέρνηση του Βενιζέλου στην Αθήνα, είχαμε την επίσημη ενεργό συμμετοχή της Ελλάδος στον πόλεμο και τη σταδιακή άφιξη στο Μέτωπο και άλλων δυνάμεων. Οι Έλληνες είχαν τις Μεραρχίες Αρχιπελάγους, Κρήτης, Σερρών του Σώματος της Εθνικής Αμύνης και τις 1^η, 2^η, 3^η, 4^η, 9^η, 13^η, και 14^η του κανονικού στρατού. Συνολικά 100.000 άνδρες σε 10 Μεραρχίες με ένα σύνολο 84 Τάγματα, οι οποίες πολέμησαν μέχρι το τέλος του πολέμου στο πλευρό των συμμάχων. Μετά την συνθηκολόγηση τον Νοέμβριο του 1918, ακολούθησαν τις συμμαχικές δυνάμεις στη Βουλγαρία, στην Κωνσταντινούπολη, αλλά και τμήματά τους συμμετείχαν στην εκστρατεία στη Μεσημβρινή Ρωσία.

Έλληνας τσολιάς.

Κρητικός στρατιώτης.

Το Ιταλικό Εκστρατευτικό Σώμα στο Μακεδονικό Μέτωπο ήταν η 35^η Ιταλική Μεραρχία, η οποία αποτελούνταν από τις Ταξιαρχίες "Sicilia" και "Cagliari" (έφθασαν στη Θεσσαλονίκη στις 11 Αυγούστου 1916), "Intra" (19 Οκτωβρίου 1916) και "Spezia" (τον Ιούνιο του 1918). Οι τελευταίοι ιταλοί στρατιώτες αποχώρησαν από την περιοχή του Μακεδονικού Μετώπου τον Ιανουάριο του 1920.

Επίσημη έκδοση του Ιταλικού Εκστρατευτικού Σώματος (Sezione Cartografica) από ενυπόγραφο σκίτσο του A. Vene που έγινε το 1917. Η εκτύπωση έγινε στο τυπογραφείο G. Bielloni.

Εκστρατευτικό Σώμα - 35^η Μεραρχία
Μακεδονία 1916-1917

Αντίπαλοι των κρατών που ανήκαν στις δυνάμεις της «Τριπλής Συνεννόησης» γνωστής και ως «Entente» δηλ. της Γαλλίας, Μεγάλης Βρετανίας και Ρωσίας (αργότερα προσχώρησαν η Ιταλία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η Ελλάδα, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ιαπωνία) ήταν οι «Κεντρικές Δυνάμεις» δηλ. Γερμανία και Αυστροουγγαρία (αργότερα προσχώρησαν η Βουλγαρία και η Τουρκία).

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο του Th. Zache. Έκδοση του αυστριακού εκδότη M. Munk. Wien.

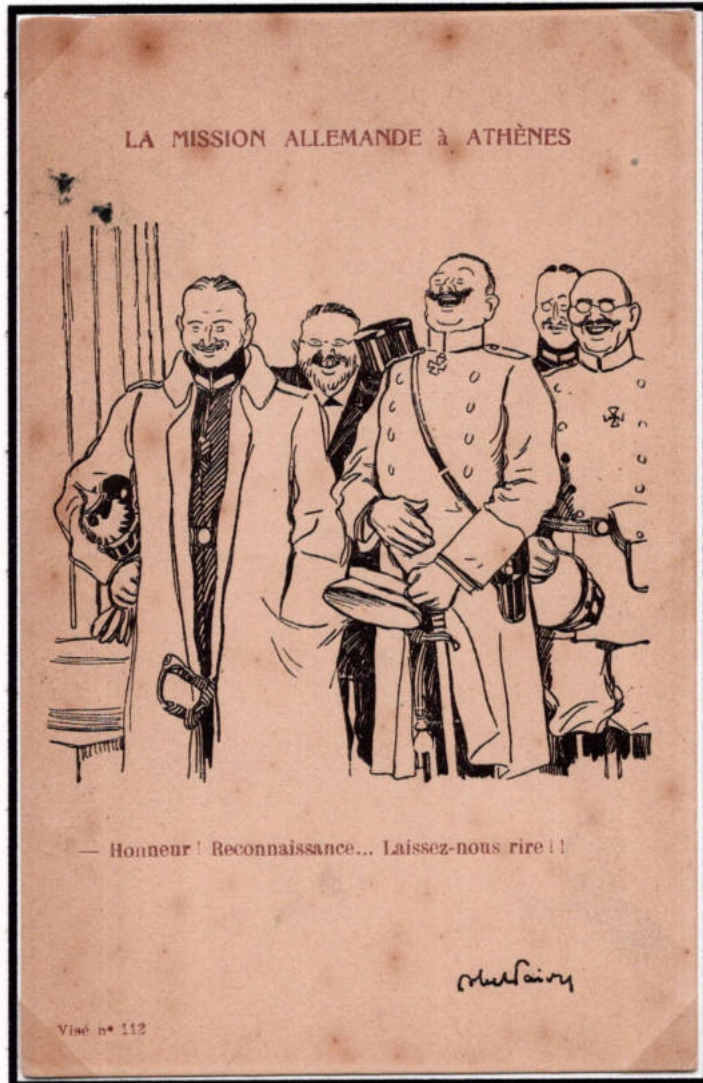

Das europäische Gleichgewicht 1914

Η Ευρωπαϊκή ισορροπία το 1914
Αριστερά οι δυνάμεις της «Τριπλής Συνεννόησης» και δεξιά οι «Κεντρικές Δυνάμεις»

Το σημαντικότερο κράτος από τις «Κεντρικές Δυνάμεις» ήταν η Γερμανία.

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη. Έκδοση του γάλλου εκδότη P.J. Gallais & Cie., Paris. Ανήκε στη σειρά «l'Armée allemande» και τυπώθηκε το 1915. Σατιρίζει το γερμανικό στρατό.

Η Γερμανική Πρεσβεία στην Αθήνα

Υπόληψη! Στρατιωτική αναγνώριση.... Ας γελάσουμε!!

Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος ήταν φιλογερμανός, με αποτέλεσμα η Ελλάδα αρχικά να τηρήσει ουδέτερη στάση στον πόλεμο. Ο Ελ. Βενιζέλος ήταν υπέρ της συμμετοχής της Ελλάδας στο πλευρό των συμμάχων. Στις 30 Αυγούστου 1916 ξέσπασε στη Θεσσαλονίκη επανάσταση η οποία κατέλυσε τις βασιλικές αρχές και στις 9 Οκτωβρίου 1916 έφθασε στην πόλη ο Ελευθέριος Βενιζέλος ο οποίος σχημάτισε Προσωρινή Κυβέρνηση και προσχώρησε στις συμμαχικές δυνάμεις.

Σατυρικό σκίτσο που παρουσιάζει τον Ελ. Βενιζέλο με στέμμα, ακολουθούμενο από τους Π. Κουντουριώτη και τον Π. Δαγκλή με τους οποίους αποτελούσε την «Τριανδριά» που σχημάτισαν την Προσωρινή Κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη

Κάρτες με θέμα τα ελληνικά στρατεύματα στη Θεσσαλονίκη. Έκδοση της Ένωσης Γυναικών Γαλλίας. Είναι ενυπόγραφα σκίτσα του γάλλου καλλιτέχνη J. Zouchet και τυπώθηκαν στο Λιθοτυπογραφείο του Θεσσαλονικιού τυπογράφου Gattegno.

Édité par l'Union de Femmes de France au profit de ses œuvres

SALONIQUE, Evzone

Έλληνας τσολιάς.

Édité par l'Union de Femmes de France au profit de ses œuvres

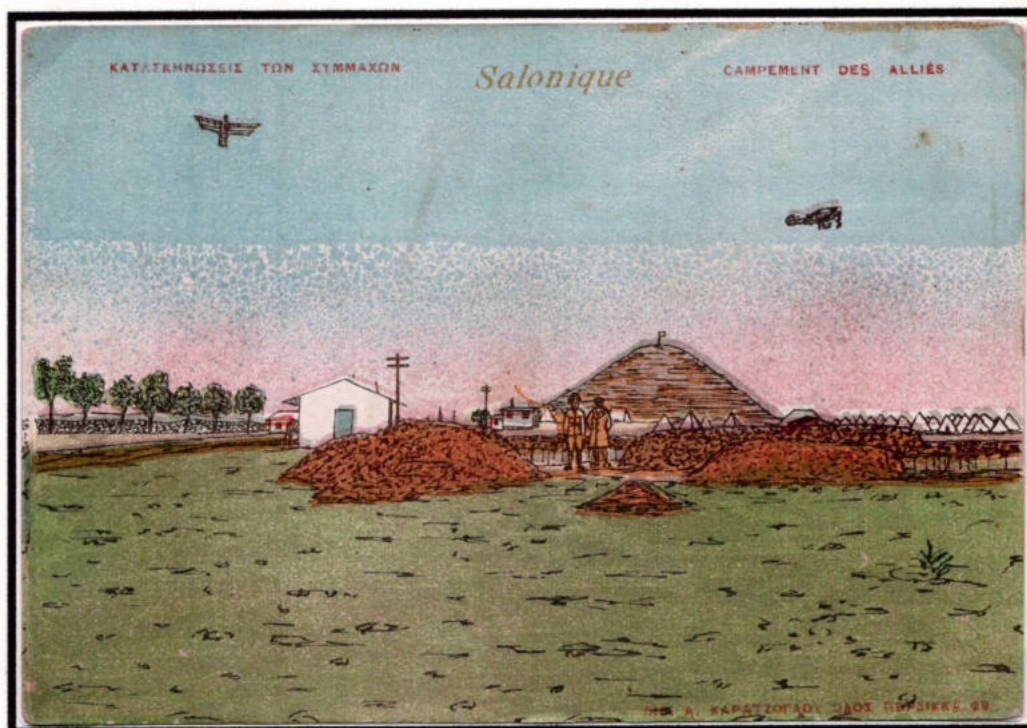

SALONIQUE, Gendarme cretois

Κρητικός χωροφύλακας.

Ο χώρος στον οποίο εγκαταστάθηκαν οι συμμαχικές δυνάμεις στη Μακεδονία, εκτεινόταν από τα ελληνοαλβανικά σύνορα και έως τον ποταμό Στρυμόνα. Σε όλη αυτή την τεράστια έκταση, λειτούργησαν εκατοντάδες στρατόπεδα (τα μεγαλύτερα από αυτά βρισκόταν στην πόλη και στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης και κυρίως στην περιοχή του Ζέιτενλικ), δεκάδες νοσοκομεία αλλά και αεροδρόμια. Τα κυριότερα αεροδρόμια βρισκόταν στην Καλαμαριά (γαλλική Βάση του Όρχου Αεροπορίας), στην Ευκαρπία, στη Μίκρα, στο Σέδες, στον Ποταμό της Επανομής (Επάκτιος Μοίρα υδροπλάνων) στη Γοργόπη του Κιλκίς, στη Σκύδρα και την Άρνισσα. Αεροπορία διέθεταν οι γάλλοι, οι άγγλοι, οι σέρβοι, οι ιταλοί και οι έλληνες.

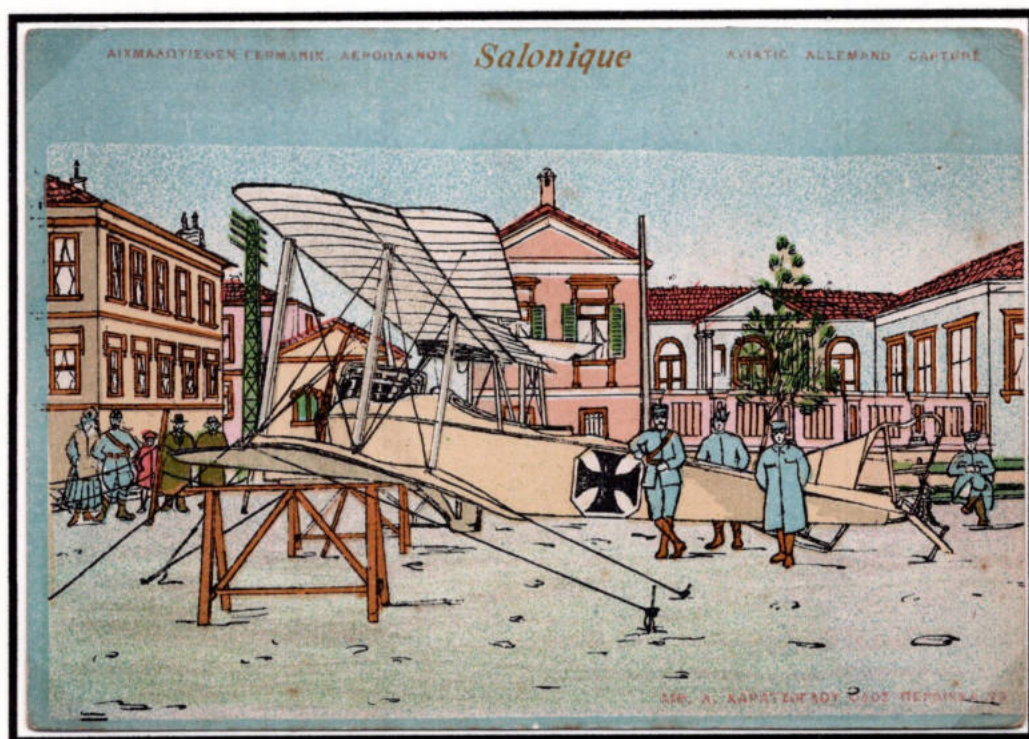
Κάρτα του Θεσσαλονικιού εκδότη Α. Πλατωνίδη, που τυπώθηκε στο Λιθοτυπογραφείο του Α. Καρατζόγλου, στη Θεσσαλονίκη. Ο σκιτσογράφος είναι άγνωστος.

Συμμαχική κατασκήνωση στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης. Πάνω από το στρατόπεδο πετούν αεροπλάνα.

Τον Μάιο του 1916 καταρρίφθηκε στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης από τους συμμάχους ένα γερμανικό αεροσκάφος τύπου «Άλμπατρος». Αρχικά τα συντρίμια του μεταφέρθηκαν στην παραλία του Λευκού Πύργου, συναρμολογήθηκαν, και εκτέθηκαν προσωρινά στο χώρο αυτό ως τρόπαιο. Αργότερα το αεροσκάφος μεταφέρθηκε για μόνιμη έκθεση στην περιοχή των Εξοχών.

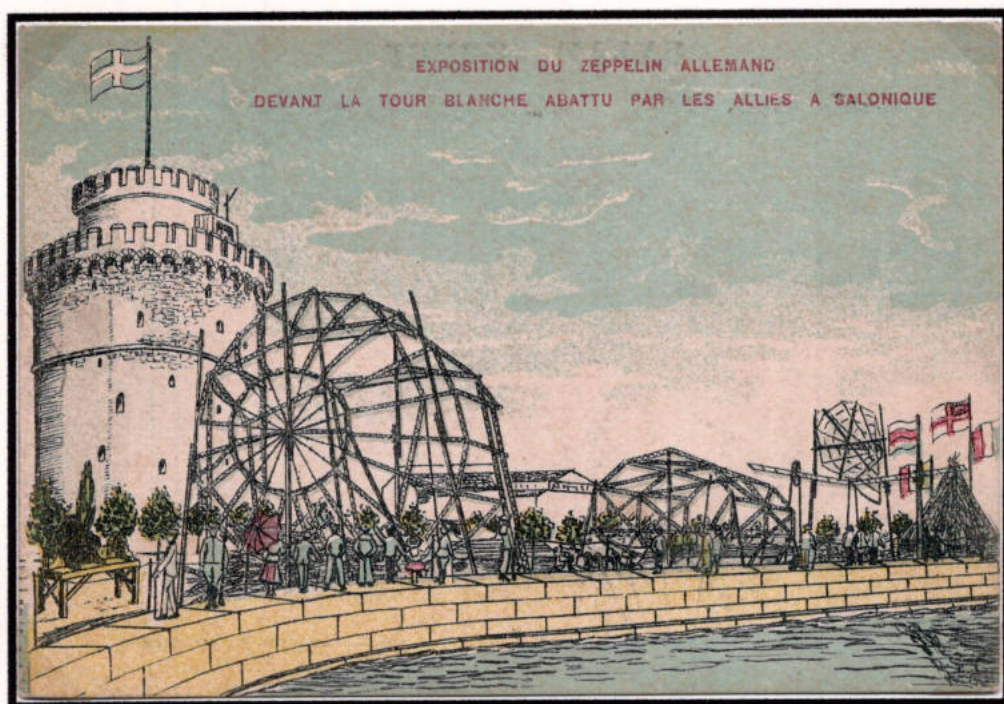
Κάρτα του Θεσσαλονικιού εκδότη Α. Πλατωνίδη, που τυπώθηκε στο Λιθοτυπογραφείο του Α. Καρατζόγλου, στη Θεσσαλονίκη. Ο σκιτσογράφος είναι άγνωστος.

Το γερμανικό αεροσκάφος και γάλλοι αξιωματικοί στην περιοχή των Εξοχών

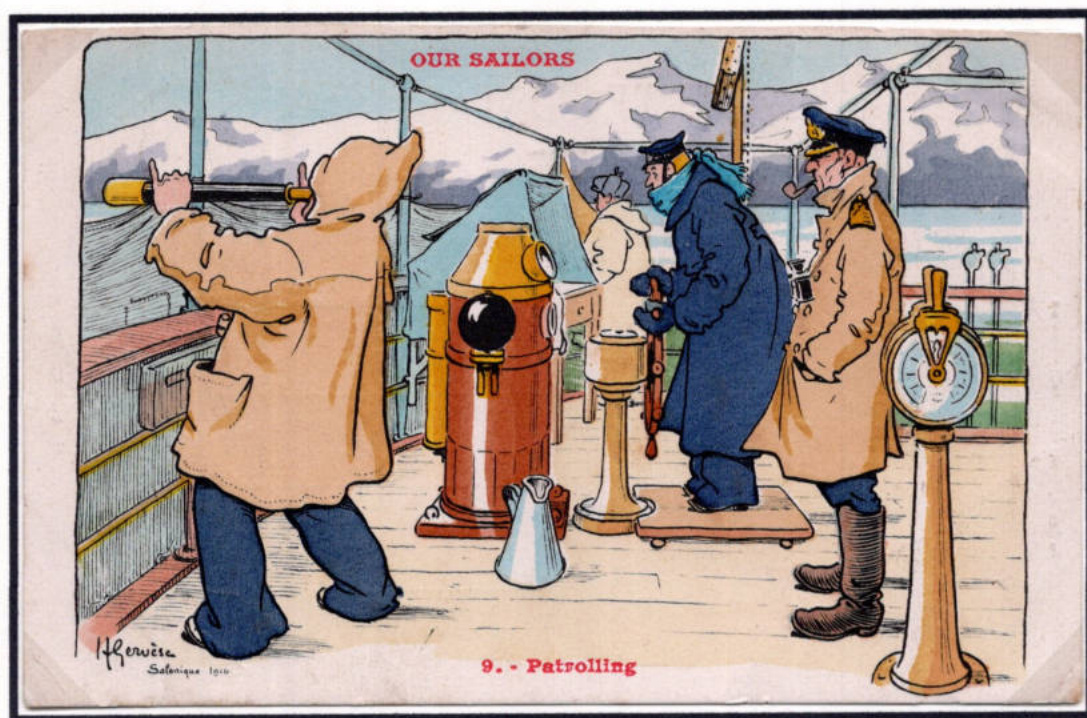
Στις 5 Μαΐου 1916 καταρρίφθηκε από τους συμμάχους το γερμανικό Ζέπελιν LZ-85 στην περιοχή της Χαλάστρας, λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη. Τα συντρίμμια του μεταφέρθηκαν στο αεροναυτικό πεδίο του Μικρού Καραμπουρνού και από εκεί, στις 16 Μαΐου, με φορτηγίδες μπροστά στο Λευκό Πύργο όπου συναρμολογήθηκε ολόκληρος ο σκελετός του. Για αρκετές εβδομάδες οι κάτοικοι της πόλης και οι στρατιώτες των συμμαχικών στρατευμάτων μαζευόταν για να θαυμάσουν το «τέρας».

Κάρτα του Θεσσαλονικιού εκδότη Jacques Saul, που τυπώθηκε στο Λιθοτυπογραφείο του Α. Καρατζόγλου, στη Θεσσαλονίκη. Ο σκιτσογράφος είναι άγνωστος.

Ο σκελετός του γερμανικού Ζέπελιν στην παραλία του Λευκού Πύργου. Δεξιά επάνω σε σωρό από τα συντρίμμια του, οι σημαίες των συμμαχικών δυνάμεων.

Κάρτα που βασίζεται σε ενυπόγραφο σκίτσο του γάλου καλλιτέχνη "H. Gervese" και απεικονίζει τη γέφυρα αγγλικού πολεμικό πλοίου σε περιπολία. Τα σκίτσο έγινε στη Θεσσαλονίκη το 1916. Έκδοση του τυπογραφείου Raffaelli στην Τουλον της Γαλλίας.

Οι δικοί μας ναύτες σε περιπολία

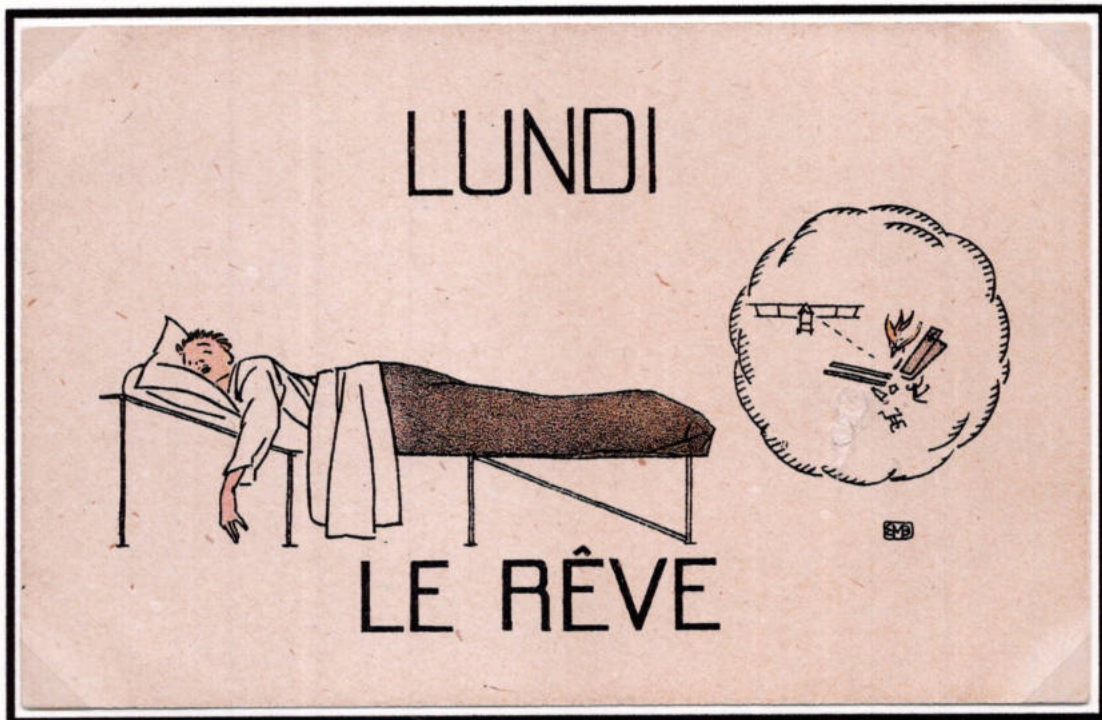
Οι επτά ημέρες της εβδομάδας αποτέλεσαν το θέμα σκίτσων άγνωστου καλλιτέχνη με τα αρχικά **EMB**. Είναι έκδοση του τυπογραφείου «Societe des Etablissements MINOT» στο Παρίσι της Γαλλίας. Θέμα της η ζωή αποκλειστικά και μόνο η ζωή των γάλλων αεροπόρων στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και στο ευρύτερο Μακεδονικό Μέτωπο. Η σειρά των επτά καρτών πωλούνταν μέσα σε ειδικό φάκελο με ανάλογη εικονογράφηση.

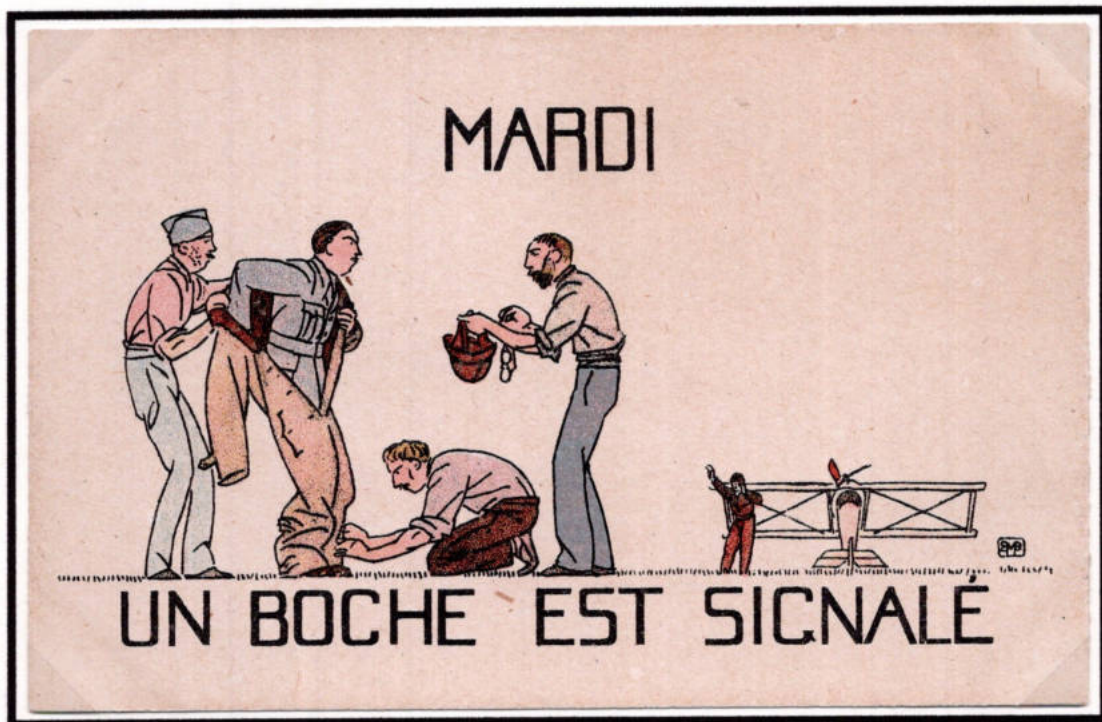
Ο φάκελος που περιείχε τη σειρά των καρτών.

Κυριακή : Οι ηδονές της Θεσσαλονίκης...

Δευτέρα : Το όνειρο... (κάθε πιλότου)

Τρίτη : Φάνηκε ένας Γερμαναράς... (η προετοιμασία του πιλότου)

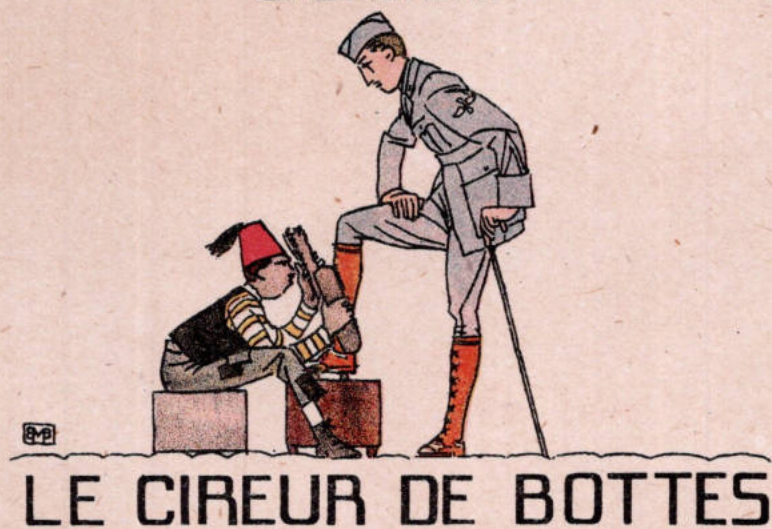
MERCREDI

UNE PANNE EN MACÉDOINE

Τετάρτη : Ένα πλάνο της Μακεδονίας...

JEUDI

LE CIREUR DE BOTTES

Πέμπτη : Λουστράροντας τις μπότες...

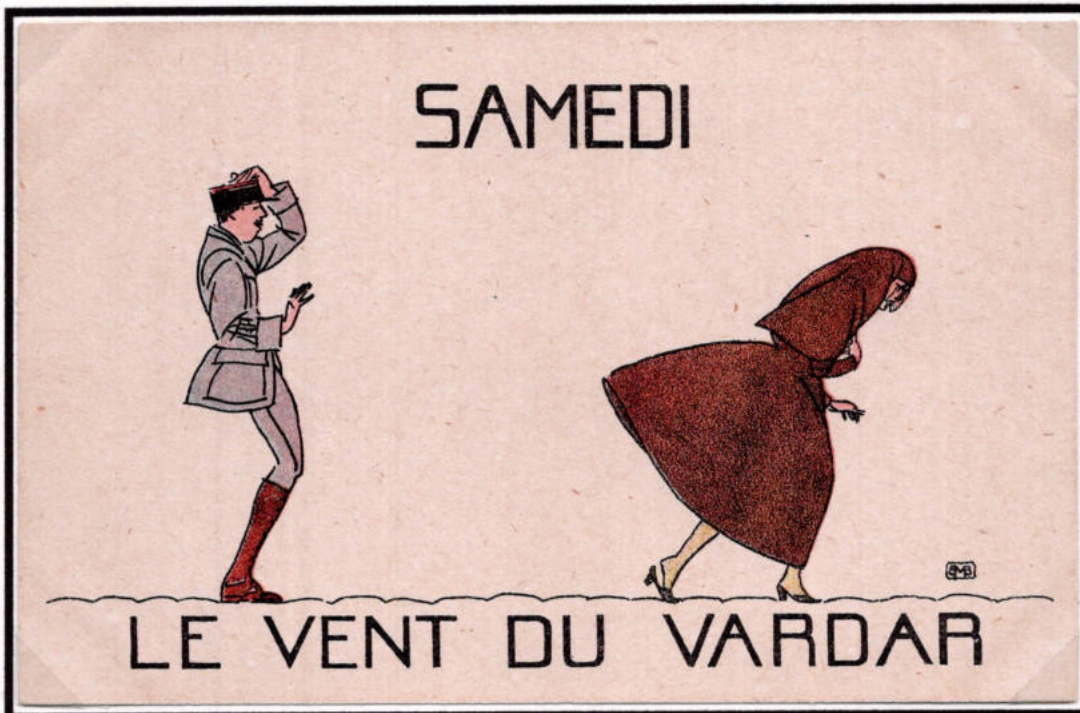
VENREDI

L' HEURE DU THÉ

Παρασκευή : Η ώρα του τσαγιού...

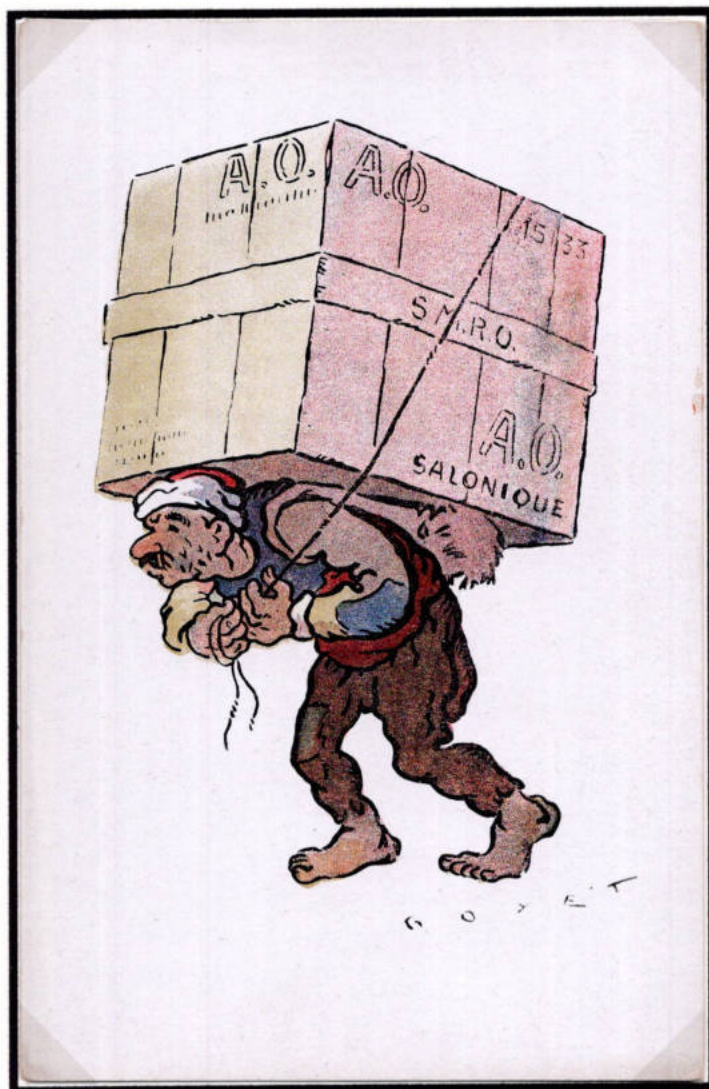
SAMEDI

LE VENT DU VARDAR

Σάββατο : Η ριπές του Βαρδάρη...

Η σειρά των καρτών που ακολουθεί βασίζεται σε ενυπόγραφα σκίτσα του γάλλου καλλιτέχνη "GOYET" και είναι έκδοση του τυπογραφείου COLOR PARIS στο Παρίσι. Θέμα της οι στρατιώτες από όλες τις συμμαχικές δυνάμεις, ρεαλιστικά σχεδιασμένοι με χαρακτηριστικούς τύπους της Θεσσαλονίκης.

*Αχθοφόρος μεταφέρει κιβώτια με εφόδια
της Στρατιάς της Ανατολής (Α.Ο.)*

Γάλλος και Άγγλος αξιωματικοί με ορθόδοξο ιερέα και Οθωμανίδες Θεσσαλονικιές.

Έλληνας στρατιώτης με στρατιωτικές νοσοκόμους, ορθόδοξο ιερέα, εβραίους κατοίκους της πόλης και πωλητή χαλβά.

Άγγλος αξιωματικός και Αγγλίδες νοσοκόμες,, Αφρικανός και Ινδοκινέζος (αναμίτης) στρατιώτες με Δερβίση και μία χωρική της περιοχής.

Ιταλοί στρατιώτες, Σέρβοι αξιωματικοί και Άγγλος ναύτης με εβραίους κάτοικους της περιοχής και νεαρό πωλητή λεμονάδας.

Σέρβος αξιωματικός, Κρητικός χωροφύλακας και εβραίοι κάτοικοι της πόλης.

Ινδός και Σέρβος αξιωματικοί, Άγγλος στρατιώτης και Γάλλος ναύτης με νεαρό λούστρο και εβραίους μικροπωλητή και αχθοφόρο.

Χωρικοί Μακεδόνες και Γάλλος στρατιώτης.

Χωρικοί Μακεδόνες και Άγγλος αξιωματικός.

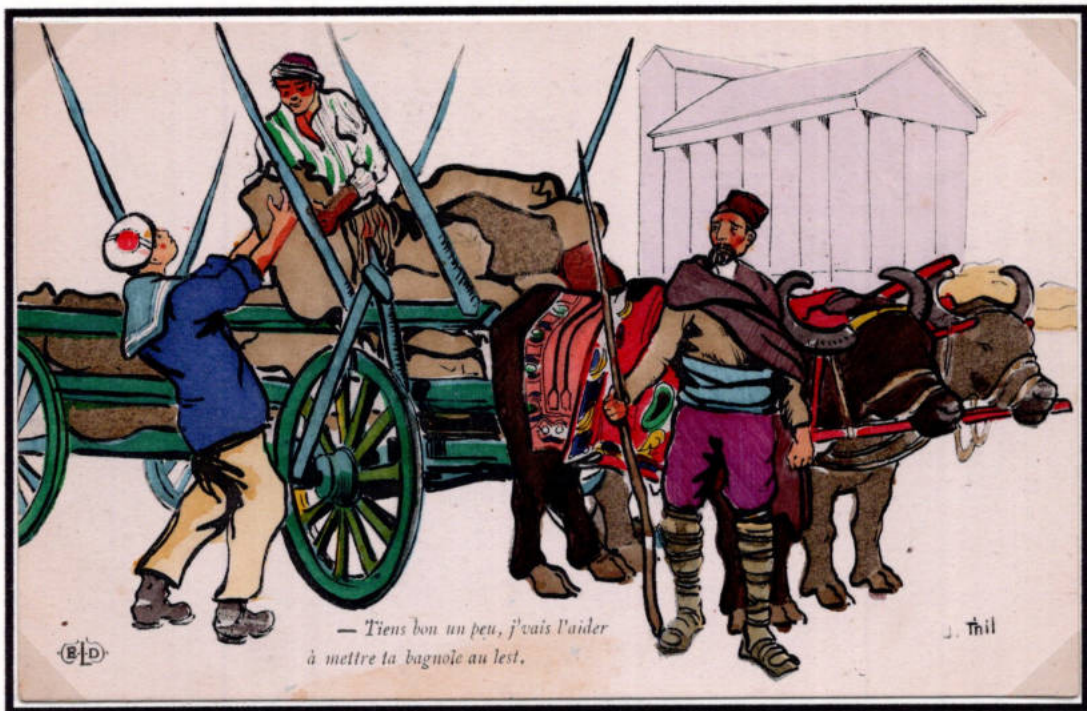
Κάρτες που βασίζονται σε ενυπόγραφα σκίτσα του "J. Thil" και απεικονίζουν τους ξένους στρατιώτες σε σκηνές μέσα στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Έκδοση του τυπογραφείου E. Le Deley στο Παρίσι της Γαλλίας.

Άγγλος αξιωματικός προς πωλητή κεραμικών:
Καλή δουλειά, το θέμα είναι η αξία τους! ...

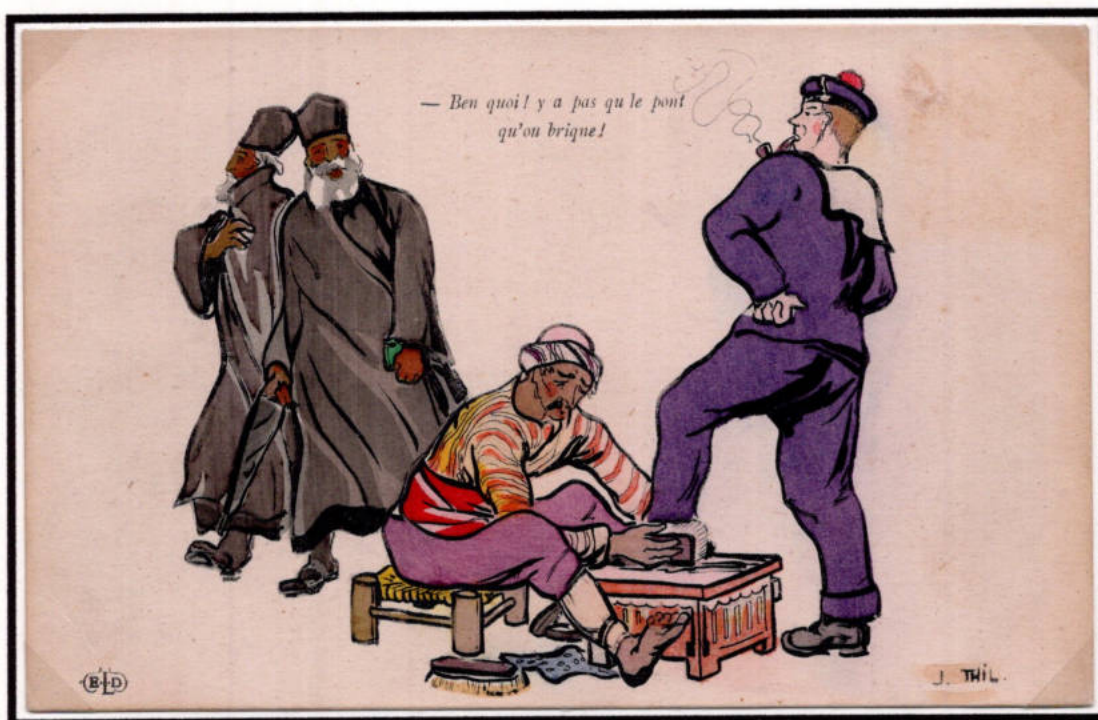
Γάλλος ναύτης προς συμπατριώτη του στρατιώτη:
-Πρόσεξε Marsouin μου, μόνο το ναυτικό έχει το δικαίωμα να επισκέπτεται τους ουδέτερους.

Γάλλος ναύτης προς έλληνα αγωγιάτη:
-Κράτα γερά να τον βοηθήσω να βάλει τα άχρηστα στην άμαξα.

Μαροκινός στρατιώτης προς έλληνα συνάδελφό του:
-Ο ναύτης είναι ευχαριστημένος να ταξιδεύει (πλέει) ακόμη και έτσι!

Ο ένας ιερέας προς τον άλλο σχολιάζοντας το γυάλισμα των αρβύλων ενός γάλλου ναύτη από ένα λούστρο :

- Μα τι γίνεται! Νόμιζα πως μόνο τη γέφυρα του πλοίου γυαλίζουν!

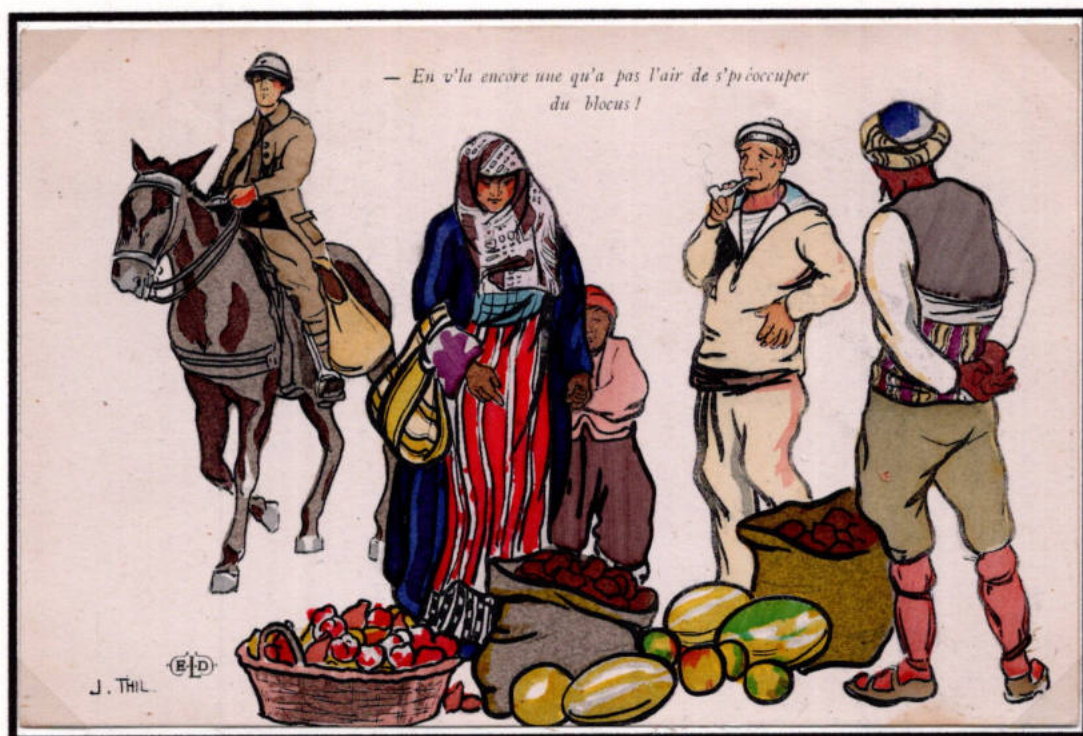

Γάλλος ναύτης προς το βαρκάρη για τις νεαρές Οθωμανίδες :

- Μιλάς φίλε μου βαρκάρη, αν ήταν τουλάχιστον στη βάρκα !

Ο ένας γάλλος ναύτης στον άλλο :
- Τρομερή αγγαρεία τα ψώνια....

Πωλητής φρούτων και λαχανικών προς γάλλο ναύτη:
- Να μια ακόμη που δεν φαίνεται να την απασχολεί το «μπλόκο»!

Σκωτσέζος αξιωματικός προς πωλητή δροσερού νερού :
 - Ε, φίλε μου «απατεώνα», τι ωραία αύρα που έχει! Ευτυχώς...

Γάλλος ναύτης φλερτάροντας νεαρές χωρικές.
 Η νηοψία του ουδέτερου.

Η σειρά των δέκα καρτών που ακολουθεί βασίζεται σε ενυπόγραφα σκίτσα του "Mario Pezilla", και είναι έκδοση του τυπογραφείου E. Le Deley στο Παρίσι της Γαλλίας. Ο καλλιτέχνης καταγράφει σκηνές από την καθημερινή ζωή των ξένων στρατιωτών και τις «πονηρές» συναναστροφές τους με τις θηλυκές κατοίκους της πόλης.

Η «αποκατάσταση» του «ηλικιωμένου περιπατητή».

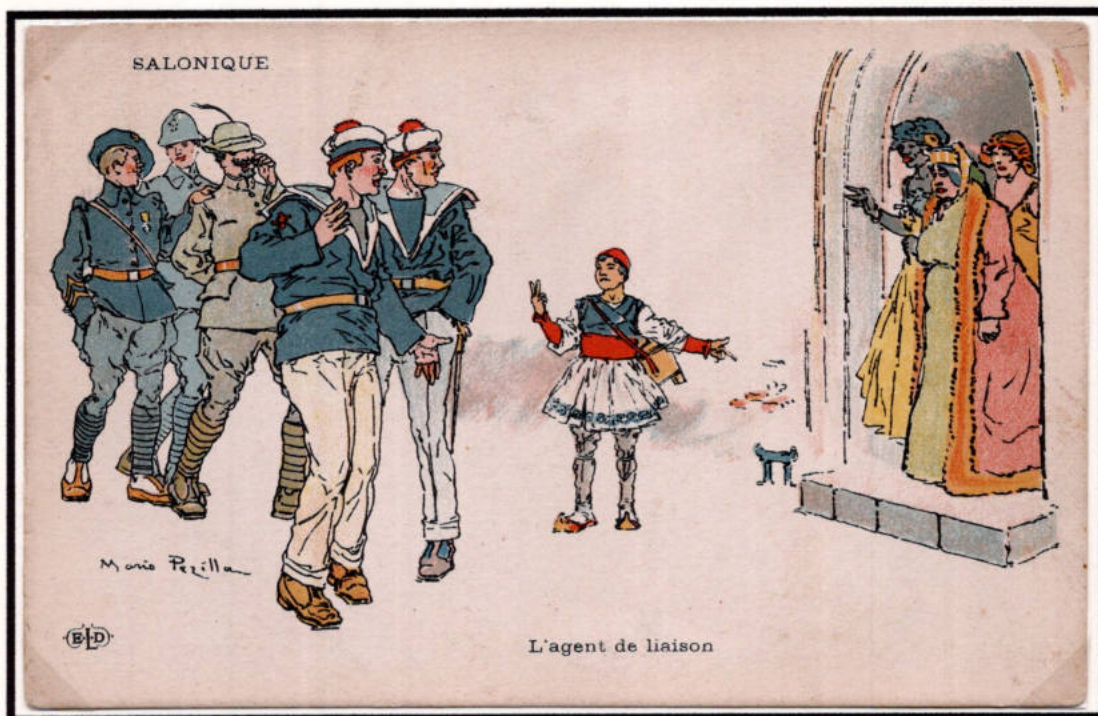
Η μακεδονική νεολαία

Ιστορίες του φεσιού...

Το «δέσμιο μπαλόκι».

Ο μεσάζων του αγοραίου έρωτα...

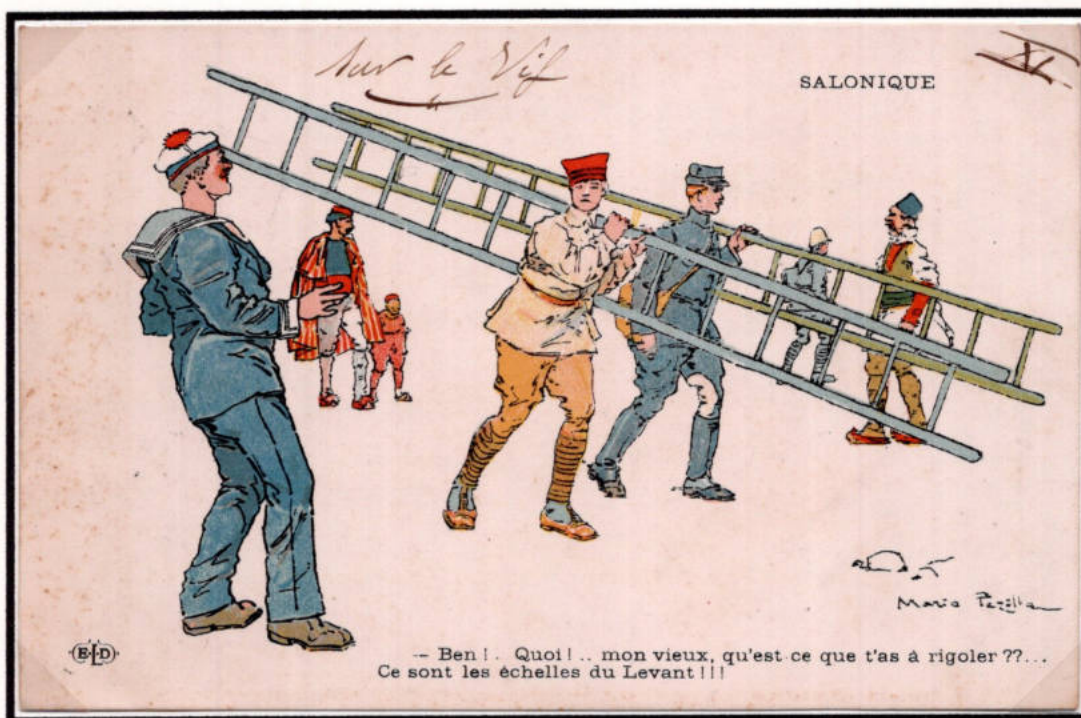
Μία ανήλικη που ανακάλυψε «δουλειά χρυσωρυχείο»...

Παζαρεύοντας το δροσερό νερό αλλά και τον έρωτα....

Τηλεγραφήτες
 Εκείνη : Θα ήταν καλό, μια κι έχουμε το ίδιο επάγγελμα, να παντρευόμασταν....
 Εκείνος : Ναι όμως εγώ είμαι στους ασύρματους και δεν ενδιαφέρομαι για δέσμευση.

- Παλιόφιλε γιατί γελάς;
- Είναι σηκωμένες οι «σκάλες»!!!

- Α! έσωσες μια αμαξοστοιχία με σιτάρι! Με τι σε τίμησαν; Με τον Πολεμικό Σταυρό; ...
- Όχι, με το Παράσημο γεωργίας...

Κάρτες με ενυπόγραφα και μη σκίτσα του "J. Zouche". Έχουν θέμα τους μικροεπαγγελματίες της Θεσσαλονίκης και είναι έκδοση του BOURGEOIS AINE στο Παρίσι της Γαλλίας. Τρία από αυτά απεικονίζουν και στρατιώτες. Έγιναν δύο εκδόσεις: μία σε αγγλική και μία σε γαλλική γλώσσα. Σε κάθε μία από αυτές τα ίδια σκίτσα υπάρχουν σε ασπρόμαυρα και σε έγχρωμα.

Ο λούστρος και ο γάλλος στρατιώτης (γαλλική γλώσσα)

Ο λούστρος και γάλλος στρατιώτης (γαλλική γλώσσα)

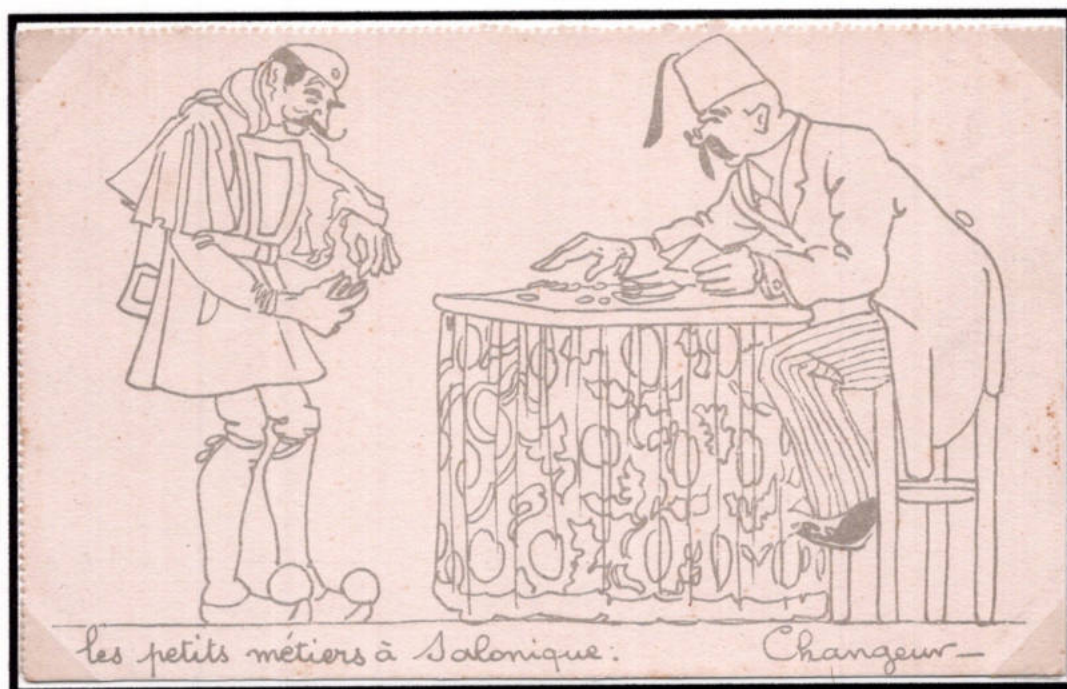
Ο πωλητής φρούτων και ο γάλλος ναύτης (γαλλική γλώσσα)

Ο πωλητής φρούτων και ο γάλλος ναύτης (αγγλική γλώσσα)

Ο πωλητής φρούτων και ο γάλλος ναύτης (γαλλική γλώσσα)

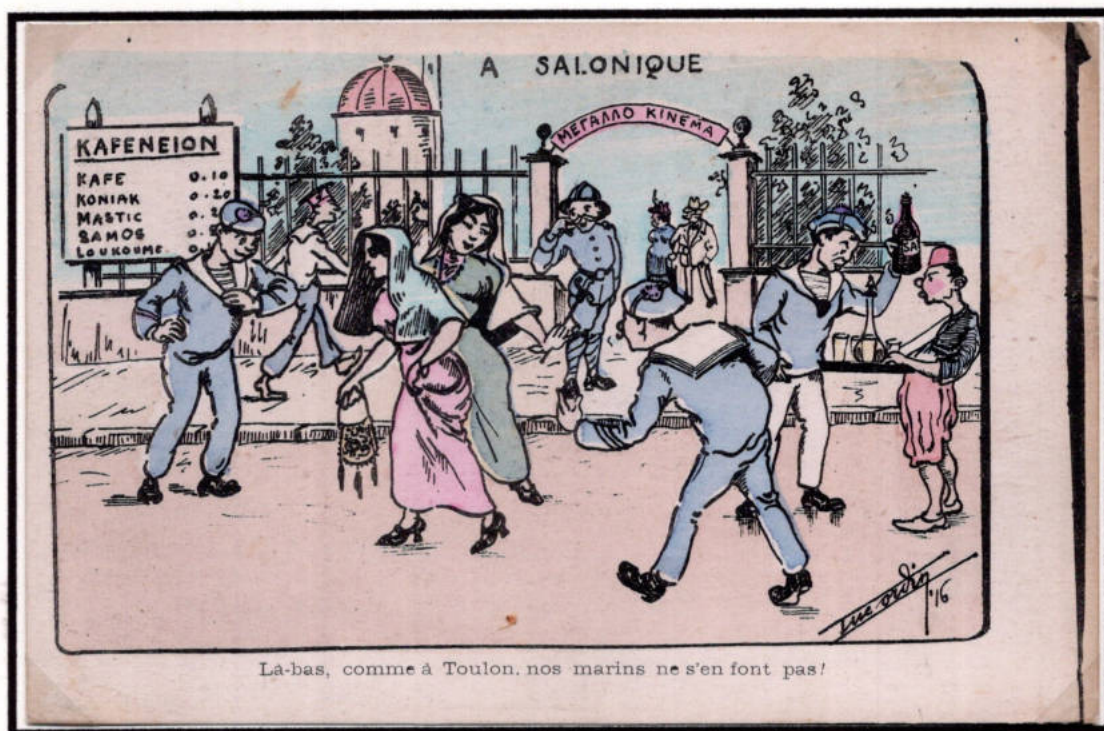

Ο αργυραμοιβός και ο εύζωνας (γαλλική γλώσσα)

Ο αργυραμοιβός και ο εύζωνας (αγγλική γλώσσα)

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο του "Tue Ordin" που έγινε το 1916 και είναι έκδοση του τυπογραφείου GUIONIE & Co στη Τουλούζη της Γαλλίας. Απεικονίζει γάλλους ναύτες και νεαρές Θεσσαλονικιές στην είσοδο του κήπου του Λευκού Πύργου όπου λειτουργούσε θέατρο, θερινός κινηματογράφος, καφενείο και εστιατόριο.

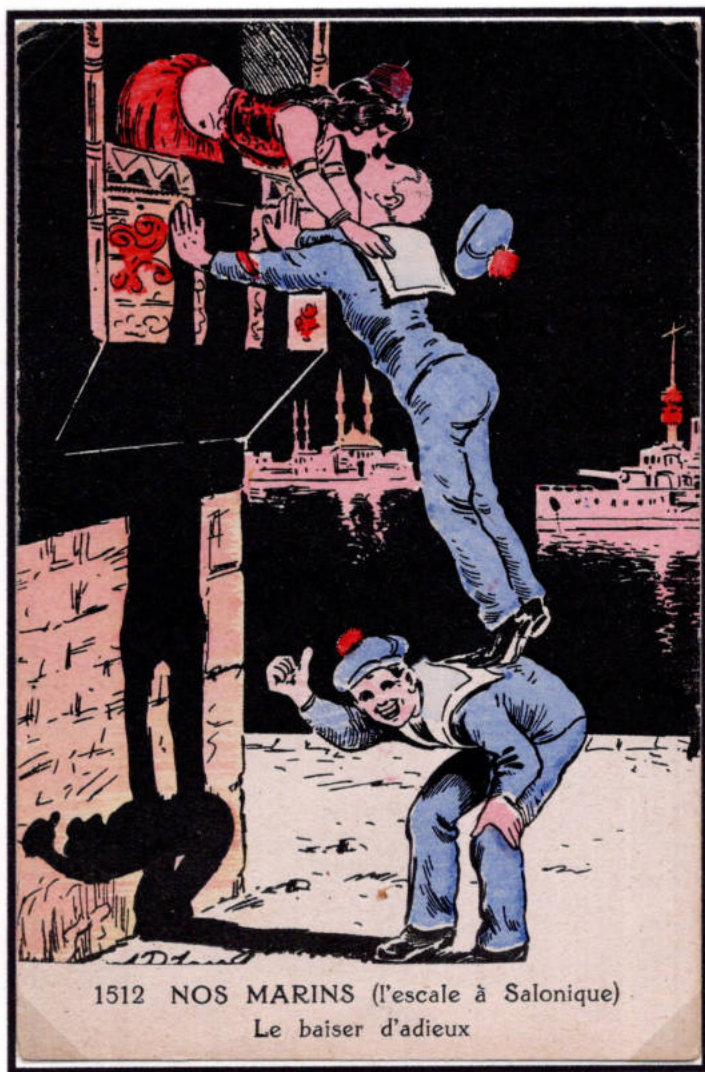
Εκεί κάτω, όπως και στην Τουλον, οι ναύτες μας δεν κακοπερνούν!

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο του βρετανού καλλιτέχνη Gilbert Morris Payne (1879-1947) και έκδοση των Gale & Polden Ltd, London.

Εύζωνας σχολιάζει τη σχέση νεαρής Θεσσαλονικιάς με Άγγλο αξιωματικό
«επιτυχία στους συμμάχους...»

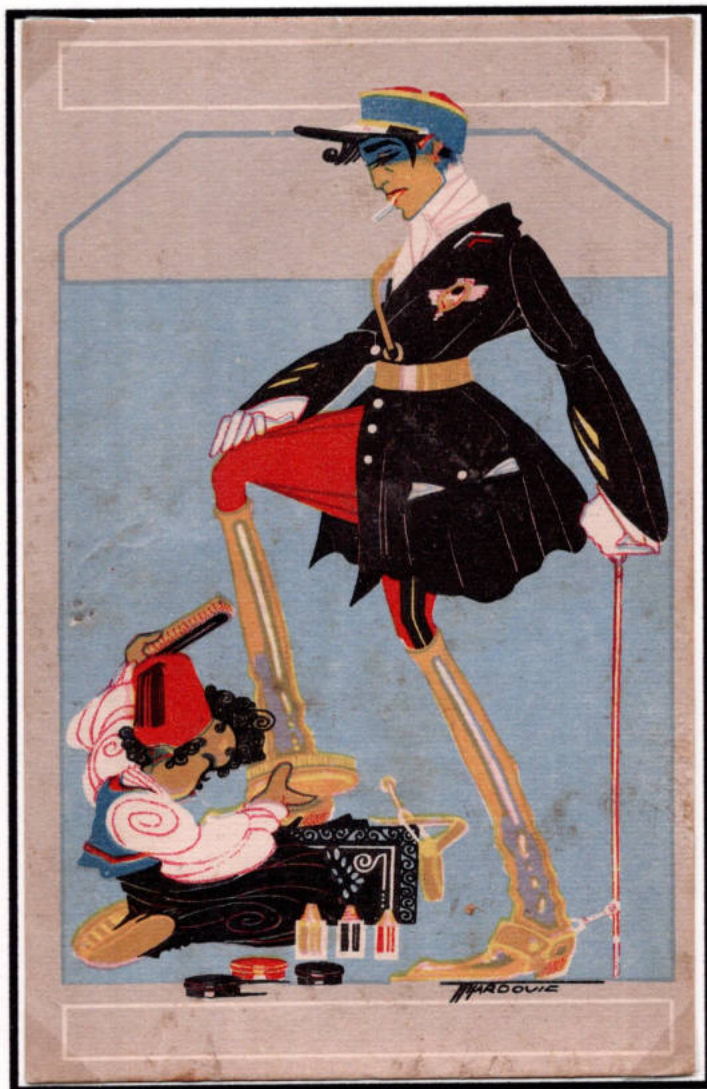
Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο που απεικονίζει γάλλους ναύτες και νεαρή Θεσσαλονικιά. Είναι έκδοση της Fabrication Francaise.

1512 NOS MARINS (l'escale à Salonique)
Le baiser d'adieux

Οι Ναύτες (ο στόλος στη Θεσσαλονίκη).
Φιλί αποχωρισμού.

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο του Κροάτη καλλιτέχνη Ιβο Τijardovic στη Θεσσαλονίκη (αναγράφεται στο πίσω μέρος της κάρτας). Είναι έκδοση Cakionis, Zagreb.

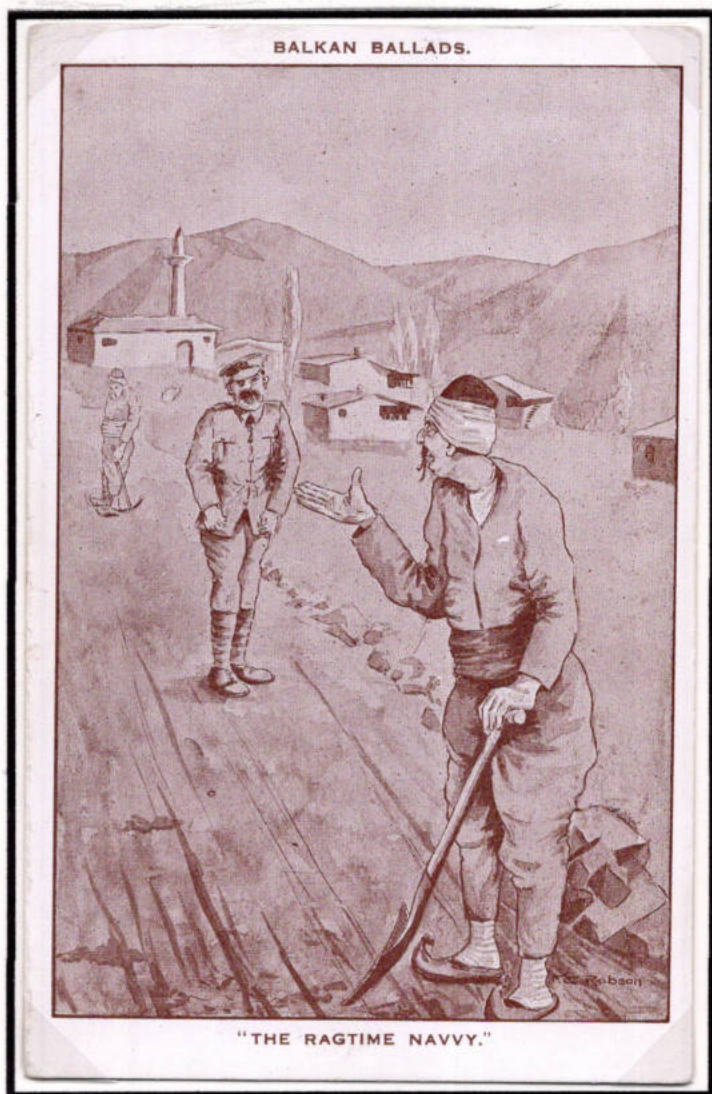

Λούστρος και γάλλος αξιωματικός της αεροπορίας
στη Θεσσαλονίκη

Ένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι στρατιώτες ήταν τα πολύ ενοχλητικά έντομα, οι ψείρες. Η κάρτα είναι ενυπόγραφο σκίτσο του R. Ross, Θεσσαλονίκη 1915 και έκδοση Edinburg Scotland. Απεικονίζει έναν υγιή και ένα στρατιώτη που έχει ψείρες και διαφημίζει ένα ειδικό κορδόνι που έμπαινε γύρω από τη μέση του σώματος του στρατιώτη για την καταπολέμηση των ψειρών το οποίο κατασκευαζόταν από χημική εταιρεία στο Εδιμβούργο της Σκωτίας.

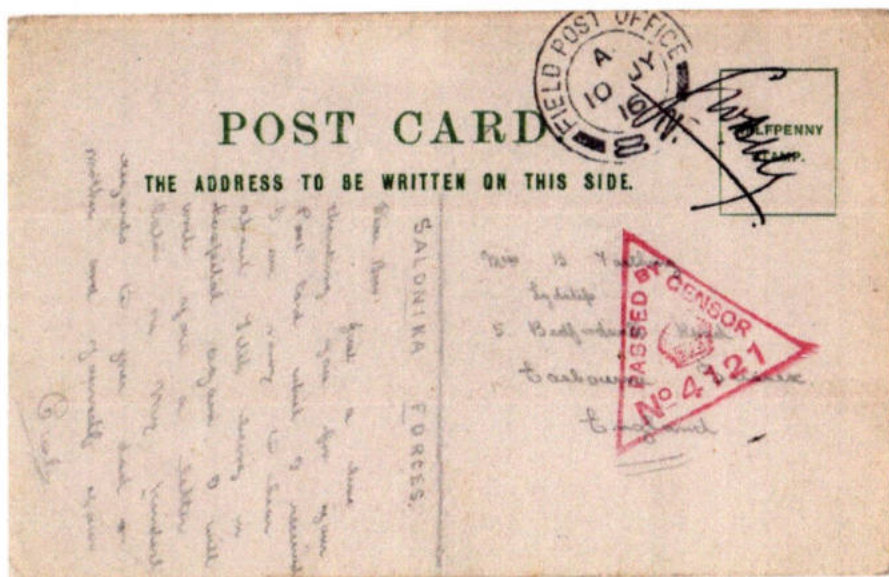

Κάρτα με ενυπόγραφο σκίτσο του Άγγλου καλλιτέχνη F.C. Robson. Είναι αγγλική έκδοση από άγνωστο τυπογραφείο.

Τούρκοι αιχμάλωτοι πολέμου εργάζονται στην κατά-
σκευή δρόμων κάτω από την επίβλεψη άγγλου στρα-
τιώτη.

Σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις συναντάμε αυθεντικά σκίτσα ή ακουαρέλες που έγιναν από στρατιώτες στο μέγεθος των καρτών και στάλθηκαν στους οικείους τους στην πατρίδα τους.

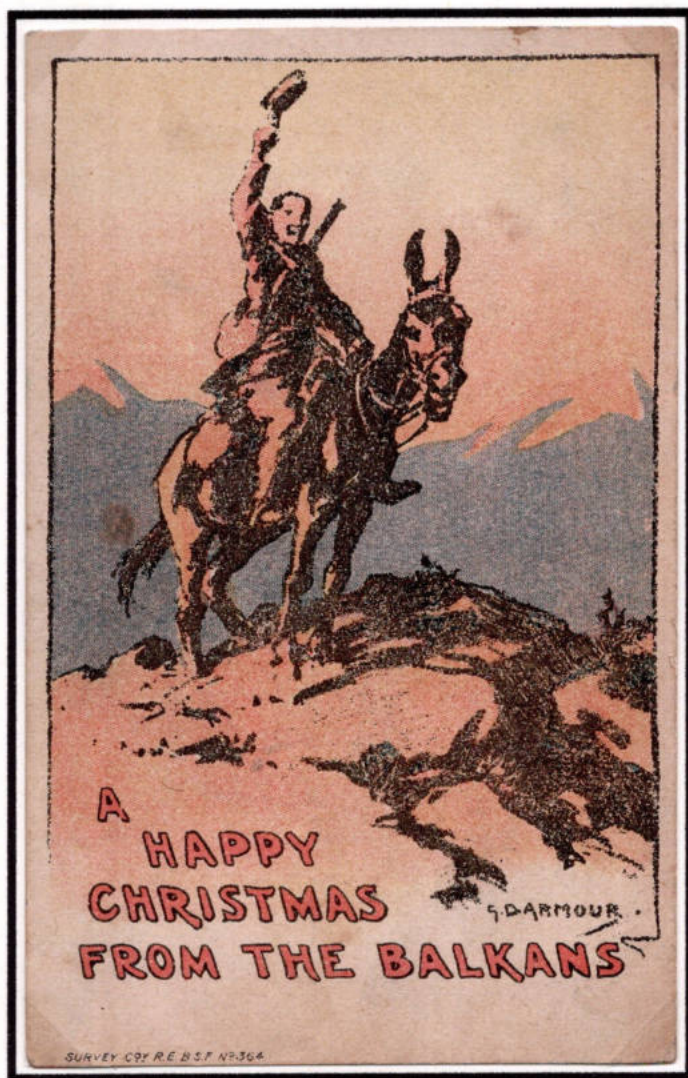

Αυθεντικό ενυπόγραφο σκίτσο με μολύβι από άγγλο στρατιώτη ταχυδρομημένο από FPO 82 (Δυνάμεις Θεσσαλονίκης) στην Αγγλία

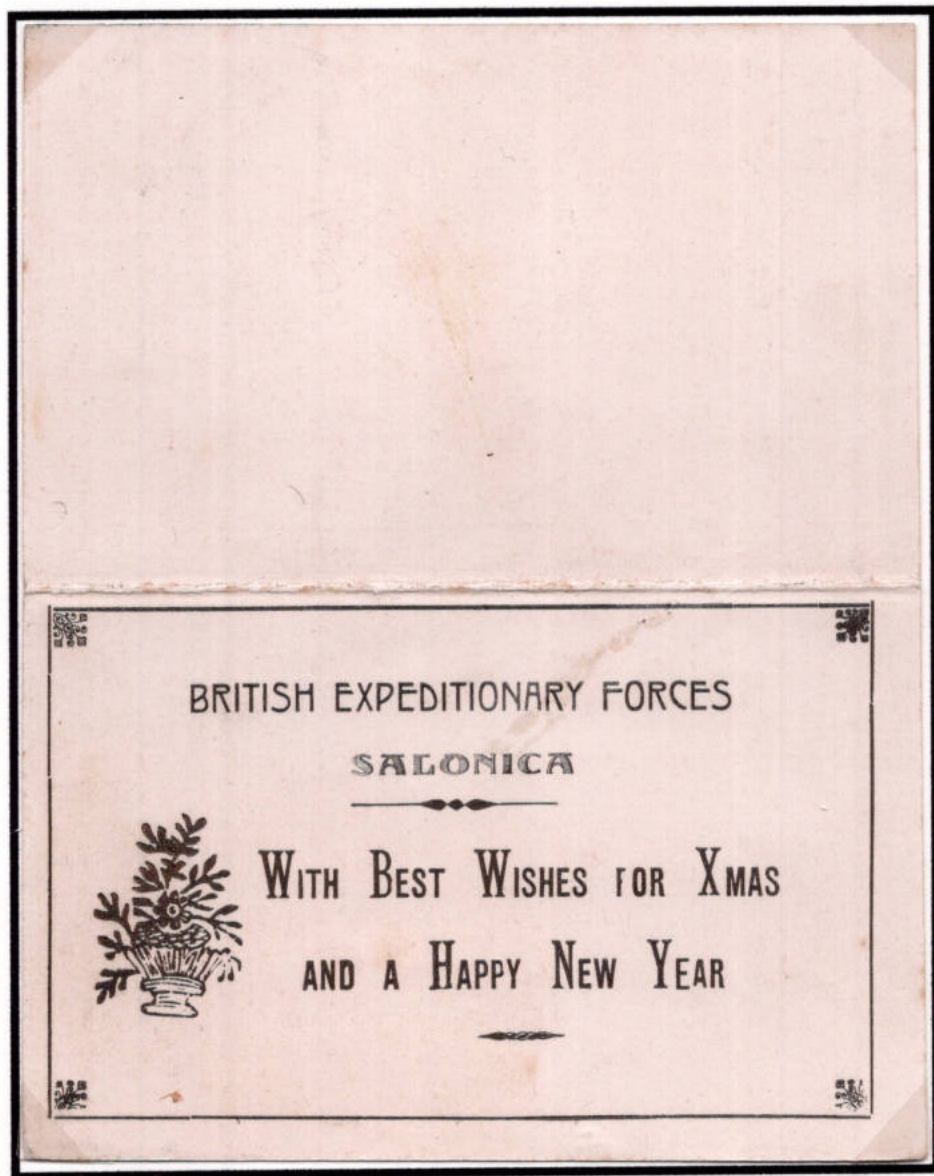
Αυθεντικές ακουαρέλες από γάλλο στρατιώτη που στάλθηκαν στην οικογένεια του. Σε πρώτο πλάνο το συμμαχικό στρατόπεδο στην περιοχή του σημερινού αεροδρομίου «Μακεδονία», αριστερά το ακρωτήριο Καραμπουρνού και στο βάθος το όρος Όλυμπος. Στο πίσω μέρος τους ο αποστολέας περιγράφει αναλυτικά όλη την ευρύτερη περιοχή.

Στα τέλη του 1917 οι Αγγλικές δυνάμεις εκδώσανε μια ευχετήρια κάρτα με ευχές για τα Χριστούγεννα. Το σχέδιο της έγινε από τον άγγλο καλλιτέχνη "S. Darmour" και τυπώθηκε στην Αγγλία από την Survey Coy. R.E.B.S.F. Κυκλοφόρησε στο Μακεδονικό Μέτωπο και χρησιμοποιήθηκε για αποστολή ευχών των στρατιωτών προς τους οικείους τους.

Άγγλος στρατιώτης επάνω σε μουλάρι στα βουνά της Μακεδονίας.

Οι Αγγλικές δυνάμεις, ειδικά για τα στρατεύματά τους στο Μέτωπο της Θεσσαλονίκης, εκδώσαν δύο ευχετήριες κάρτες, με ευχές για τα Χριστούγεννα και το Νέο Έτος. Το σχέδιο τους έγινε από άγνωστο καλλιτέχνη και χρησιμοποιήθηκαν για αποστολή ευχών των στρατιωτών προς τους οικείους τους.

Καρτολίνα έκδοσης των Βρετανικών Εκστρατευτικών Δυνάμεων στη Θεσσαλονίκη με ευχές για τα Χριστούγεννα και το Νέο Έτος. Δεκέμβριος 1916

Δελτάριο έκδοσης του 32 M.A.C (Medical Army Corps - Ιατρικό Σώμα Στρατού) των Βρετανικών Εκστρατευτικών Δυνάμεων στη Θεσσαλονίκη με ευχές για τα Χριστούγεννα του 1917

Τον Σεπτέμβριο του 1918, με τη συμμετοχή και του ανασυγκροτημένου ελληνικού στρατού, μετά από σκληρούς αγώνες, έγινε δυνατή η διάσπαση της γραμμής των Βουλγάρων στο Μακεδονικό Μέτωπο. Επακολούθησε μία ξέφρενη καταδίωξη τους, η οποία τους οδήγησε στη συνθηκολόγηση που υπογράφηκε στη Θεσσαλονίκη στις 29 Σεπτεμβρίου 1918. Η Τουρκία υπέγραψε ανακωχή στο Μούδρο της Λήμνου στις 31 Οκτωβρίου. Στις 11 Νοεμβρίου 1918 υπέγραψε ανακωχή και η Γερμανία και επήλθε κατάπαυση των εχθροπραξιών.

Οι αγγλικές δυνάμεις για να τιμήσουν το γεγονός, εκδώσαν στα τέλη του 1918, μια ευχετήρια χιουμοριστική κάρτα για τις γιορτές των Χριστουγέννων η οποία παράλληλα να θυμίζει και το τέλος του πολέμου. Είναι σκίτσο άγνωστου καλλιτέχνη και τυπώθηκε στην Αγγλία από την 8th Field Survey Coy. R.E. Κυκλοφόρησε στο μέτωπο της Θεσσαλονίκης και χρησιμοποιήθηκε για αποστολή ευχών των στρατιωτών προς τους οικείους τους.

Άγγλος στρατιώτης που κρατάει στο ένα χέρι του έναν Τούρκο και στο άλλο ένα Βούλγαρο. Στο επάνω μέρος γράφει **FINISH JOHNNY!** υπονοώντας το τέλος του πολέμου.

Ο πόλεμος τυπικά τελείωσε στις 11 Νοεμβρίου 1918, αλλά οι συμμαχικές δυνάμεις παρέμειναν στην πόλη έως τον Ιανουάριο του 1921.

*Χριστούγεννα του 1918.
Άγγλος στρατιώτης στη Θεσσαλονίκη*